

Вочы ў вочы са святымі

— Каб пісаць іконы, трэба мець смеласць. І вялізнае жаданне. Тады сам Гасподзь будзе табе дапамагаць, — перакананы сучасны беларускі ікананісец Віктар Доўнар. — А без малітвы нічога не атрымаецца. Вось у чым справа: наша свабода ў тым, каб мы мелі прагненне!

Іна НАРКЕВІЧ /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Міжнародная выстава “Абожанае цела”, якая працуе ў велікодны перыяд у мінскай галерэі “Універсітэт культуры”, дэманструе, як развіваецца ікананіснае мастацтва ў XXI стагоддзі, спалучаючы канон і эксперыменты. І дае магчымасць пазнаёміцца з тымі людзьмі, якія сваёй працай перадаюць светлую вестку аб Хрыстовым Уваскрэсенні.

Віктар Доўнар больш за 20 гадоў прапрацаваў на кінастудыі “Беларусьфільм” у якасці рэжысёра і мультыплікатара. Але раптам — яшчэ ў пачатку 1990-х — адкрыў для сябе новае пакліканне.

— Вучоба ў тэатральна-мастацкім, праца на кінастудыі — гэта былі вельмі цікавыя гады, — згадвае ён. — Але вось жа ўзнікла тая смеласць — сутыкнуцца твар у твар са святасцю!

Першыя храмы былі распісаны ім у Падляшшы, на Беласточчыне. Там і пачынаецца гісторыя Мінскай ікананіснай майстэрні Іконіке. Ёю былі выкананы іканастасы ў многіх храмах Беларусі, Чарнагорыі, нават Швейцарыі.

Як часта бывала і ў старадаўнія часы, арцель ікананісцаў — справа сямейная. Разам са спадаром Віктарам працуюць яго жонка Наталля Лось, сыны Аляксей і Мікалай.

Іконіке ладзіць майстар-класы, ікананісныя пленэры, удзельнічае ў міжнародных канферэнцыях і шчыра дзеліцца з усімі ахвотнымі сваімі сакрэтамі работы. Па словах Віктара Доўнара, цікавае да ўсходнехрысціянскай ікананіснай традыцыі ў наш час несупынна расце.

— Людзі ўжо стаміліся ад прыгожых малюнкаў на рэлігійную тэму, ад жывапісу “а-ля Рэнесанс”, — кажа ён. — Балазе, у музеях усё гэта можна ўбачыць. А вось калі ікона дазваляе хаця б трохі прыдкрыць таямніцу святасці — гэта ўжо зусім іншая справа.

Працяг тэмы — на старонках 2 — 3.

Соцыум

КАЛІ І БАЛКОН КОЛАСА — ТАКСАМА ВЫЙСЦЕ З ФОРС-МАЖОРУ...

Тысяча вогнетушыцеляў у бібліятэцы: многа ці мала? “К” шукала эвакуацыйныя выходы ва ўстановах культуры.

ст. 4 — 5

Экспертыза “К”

ТАЙМІНГ АНІМАЦЫЙНАГА САЎНДТРЭКА

Алена ТУРАВА збірае “Зоркі сёмага неба” — за працай над першым мультыплікацыйным мюзіклам у краіне назірала “К”.

ст. 6

Дзяўчаты з нашага двара

ЖЫЦЦЁ ПАСЛЯ “ВЕРАСОЎ”

“К” сустрэлася з салісткай-інструменталісткай Юліяй СКАРАХОД.

ст. 14

Дырэктар Віцебскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці Кацярына Лабук а ў абыход усіх забабонаў і прымхаў так пра-рэкламавала навінкі Міжнароднага фестывалю песні і музыкі “Дняпроўскія галасы ў Дуброўне”: “Сімвалам мерапрыемства стала свістулька, зробленая па традыцыях знакамітай майстрыхі Ганны Марачовай. Нават думаем музей адпаведны стварыць. І не верце, што ад свісту грошай не будзе. У маёй уласнай калекцыі, да прыкладу, каля трыццаці свістуллек. І нічога кепскага ад гэтага не адбываецца”.

Напярэдадні фестывальнага сезону гаворка ў Прэс-цэнтры Дома прэсы ішла пра імпрэзы, святы і конкурсы, канвеер якіх пачне набіраць абароты літаральна праз лічаныя тыдні.

Яўген РАГІН /
Фота аўтара

Як па мне, дык самыя арыгінальныя ды яркія фэсты і святы — на Віцебшчыне. Прынамсі, больш за ўсё здзіўляюся падчас камандзіровак менавіта па гэтым краі. І маю на ўвазе не толькі такія зна-кавыя мерапрыемствы, як “Вішнёвы фестываль” у Глыбокім ці “Гарадоцкі Парнас”. Пабываў адносна нядаўна на Докшыччыне і пераканаўся, што не менш важкімі становяцца і святы вёсак, якія раней у межах краіны былі падобныя адно да аднаго бы блізняткамі. Падаецца, такі працэс, калі колькасць супадае з якасцю, і варта

назваць аптымізацыяй творчасці. І шчыраванні на сельсаветаўскім узроўні не замінаюць работнікам культуры Докшыцаў удасканальваць буйны “Фестываль дзвюх рэк”, які здолеў стаць рэспубліканскім і мае ўсе падставы для атрымання міжнароднага статусу...

Кансультант упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Іван Галабурда зазначыў, што галоўнае на сёння — не колькасць мерапрыемстваў, а захаванне іх адзінай непарушнай прасторы. Справа ў тым, што другі год запар нашы рэгіёны імкнуцца так развярстаць фестывальны расклад, каб адна акцыя не

Свістулька грошам — не перашкода

накладвалася на другую. Мінск сёлета задае тон: 3 — 5 мая пройдзе чарговы Рэспубліканскі фестываль народнай творчасці ветэранскіх калектываў “Не старэюць душой ветэраны”. Але асноўная нагрузка, як і заўжды, кладзецца на работнікаў культуры абласцей і раёнаў.

На адной толькі Гродзеншчыне мяркуецца правесці каля сотні розных фэстаў. Ды плюс ці не ўтрая больш брэндавых акцый па аграгарадках. Інфармацыя гэтую агучыла галоўны спецыяліст аддзела культурна-асветніцкай работы, мастацтваў і навучальных устаноў галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага аблвыканкама, галоўны рэжысёр Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур Вольга Багдановіч.

Юбілейны XXV Дзень беларускага пісьменства пройдзе сёлета ў Іванаве. Начальнік аддзела па кардынацыі дзейнасці арганізацыі культуры ўпраўлення культуры галоўнага

Падчас прэс-канферэнцыі: кансультант упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры краіны Іван Галабурда і галоўны спецыяліст аддзела культурна-асветніцкай работы, мастацтваў і навучальных устаноў галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага аблвыканкама Вольга Багдановіч.

ўпраўлення ІРКіСМ Брэсцкага аблвыканкама Лілія Свідунівіч запэўніла прысутных, што рэспубліканскае свята пройдзе нешарагова. Тое ж тычыцца і іншых мерапрыемстваў, якія з’яўляюцца складнікам фестывальнай карты вобласці.

У прэс-канферэнцыі 30 сакавіка таксама

прынялі ўдзел дырэктар Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці Раіса Вайцяхоўская і загадчыца аддзела інфармацыйна-аналітычнай і рэпертуарна-выдавецкай дзейнасці Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці Алена Прадко.

Віншуем!

Публікацыі нашага аглядальніка Настассі ПАНКРАТАВАЙ за апошні год адзначаны дыпламам UNESCO за дзейнасць па прапагандзе беларускага тэатральнага мастацтва ў сродках масавай інфармацыі.
Фота Паліны КАСМАЧОВАЙ

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце “Культура” звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТДЕННАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; намеснік галоўнага рэдактара — Вераніка МОЛАКАВА; адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАГІН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар’я АМЯЛЯКОВІЧ, Іна НАРКЕВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Геннадзь СІВОХІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕЎСкі, Алег КЛІМАЎ; карэспандэнт — Ганна ШАРКО; фотакарэспандэнт — Сяргей ЖДАНОВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталля ШВАД; карэктар — Мая ХУТКОВА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

© “Культура”, 2018. Наклад 4 072. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 06.04.2018 у 18.00. Замова 1373. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Камедыя ў нацыянальным ракурсе

Настасся ПАНКРАТАВА

— 3 тэмай вызначыліся невыпадкова: пры засілі, здавалася б, камедыйнага жанру ў рэпертуары тэатраў нашай краіны, уласна беларускіх камедыяў на самай справе амаль няма, — кажа намеснік старшыні журы, кіраўнік Цэнтра беларускай драматургіі, рэжысёр, актёр Аляксандр Марчанка. — Пасля пазітыўных вынікаў папярэдняга конкурсу для драматургаў “Францыск Скарына і сучаснасць” мы адчулі, што неабходна працягваць рух у дадзеным кірунку. Ініцыятыва правесці Comedy.by належыць большому дырэктару РТБД Уладзіміру Карачэўскаму. Яму захацелася, каб сучасныя беларускія драматургі паспрабавалі выдаць на-гара пэўную колькасць яшчэ і камедыійных тэкстаў.

Па словах суразмоўцы, хочацца ўбачыць у працах нешта новае, каб потым са сцэны гучала штосьці пра сённяшні дзень. Конкурс праводзіцца толькі ў адной намінацыі: камедыя для драматычнага тэатра. Прымаюцца арыгінальныя п’есы (не больш за дзве ад аднаго ўдзельніка), напісаныя на беларускай ці рускай

Да 1 верасня 2018 года ўсе зацікаўленыя драматургі могуць прыняць удзел у Comedy.by — конкурсе на лепшую п’есу камедыйнага жанру. Арганізатары — Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі разам з Цэнтрам беларускай драматургіі.

мовах у 2016 — 2018 гадах. Паспрабаваць свае сілы могуць грамадзяне Рэспублікі Беларусь, якія дасягнулі паўналецця. Месца іх рэжывання значэння не мае.

Да разгляду не прымаюцца п’есы, пастаўленыя ў прафесійных тэатрах і антрэпрызах, апублікаваныя ў друку і на электронных носьбітах ці тыя, якія прыма-лі ўдзел у публічных чытках, іншых конкурсах. Журы заверне тэксты па матывах любых літаратурных твораў (выключэнне складаюць п’есы, створаныя аўтарамі па матывах уласных твораў), а таксама напісаныя па сюжэтах народнага фальклору, антычных міфаў і легенд. Не варта дасылаць інсценіроўкі і пераклады камедыі з іншых моў, працы, якія ўтрымліваюць нецэнзурную лексіку, грубыя словы і выразы.

— На конкурсе п’ес пра Францыска Скарыну журы знаёмілася з “ананімнымі” творамі і з-за шыфраў, пароляў і кодаў часта сутыкалася з недарэчнасцямі, — дадае Аляксандр Марчанка. — Таму цяпер судзіць будучы ведаць імёны драматургаў. Мы разлічваем убачыць сярод удзельнікаў не толькі тых, хто сёння ў мейнстры-

ме, але і аўтараў, якія пакуль не паспелі праявіць сябе.

Лёс канкурсантаў вызначае: кіраўнік літаратурна-драматургічнай часткі Купалаўскага тэатра Вольга Бабкова, памочнік мастацкага кіраўніка РТБД Вацлаў Валадзько, прафесар, доктар філалагічных навук, загадчык кафедры БДУ Святлана Ганчарова-Грабоўская, галоўны рэжысёр Новага драматычнага тэатра Сяргей Кулікоўскі, галоўны рэдактар часопіса “Полымя”, тэатральны крытык Алена Мальчэўская, кіраўнік літаратурна-драматургічнай часткі тэатра імя Максіма Горкага Крысціна Смольская, кіраўнік Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры, рэжысёр Таццяна Траяновіч. Старшыня журы — мастацкі кіраўнік РТБД Аляксандр Гарцую.

Да канца кастрычніка ўрыўкі п’ес з шорт-ліста пакажуць журы конкурсу і тэатральнай грамадскасці ў форме чытак. Пераможцаў назавуць у лістападзе. Іх чакаюць грашовыя прэміі: за трэцяе, другое і першае месцы па дзве, чатыры і шэсць тысяч беларускіх рублёў адпаведна, за гран-пры — восем тысяч.

Ужо дзевяты раз невялікае польскае мястэчка Навіцы сабрала больш за 40 мастакоў з Польшчы, Беларусі, Украіны, Літвы і, упершыню, з Румыніі. Два тыдні яны працавалі ў тым экалагічна чыстым рэгіёне і, як пажартавалі куратары праекта Катажына Якубоўска і Матэвуш Сора, яшчэ і культурна чыстым. “Абожанае цела” — выстава па выніках пленэру, якая традыцыйна ездзіць потым па розных краінах. У Мінску яна завершыцца пасля велікодных святаў.

Іна НАРКЕВІЧ /
Фота
Паліны КАСМАЧОВАЙ

Пленэр у Навіцы выяўляе іканапісныя традыцыі памежных дзяржаў і новыя тэндэнцыі, што прасочваюцца ў розных краінах. Кожны з удзельнікаў малое па-свойму. Абавязковая ўмова — толькі прафесіяналізм і высокі мастацкі ўзровень.

— Часам іконы з экспазіцыі адразу накіроўваюцца ў храм, — распавёў на той час дырэктар галерэі “Універсітэт культуры” Павел Сапоцька. — А сам пленэр — не столькі творчы праект, колькі паўнацэнны дыялог аўтараў. Яны адлюстроўваюць у рэчышчы рэлігійнай культуры тое, што лічаць важным і патрэбным. Многія творы наватарскія і смелыя. І што яшчэ важна — поліканфесійнасць. Наша выстава праходзіць пры падтрымцы як Беларускай праваслаўнай царквы, так і Мінска-Магілёўскай архідыяцэзіі Рымска-каталіцкага касцёла Беларусі.

Некаторыя іконы з выставы зроблены ў вельмі сучаснай манеры, і законы пленэру гэта дазваляюць. Аднак, як сведчаць

Да 5 мая ў касцёле Найсвяцейшай Тройцы (святога Роха) у Мінску праходзіць XIV фестываль духоўнай музыкі “Залатагорская ліра”.

Надзея БУНЦЭВІЧ

За 14 гадоў фестываль выпрацаваў добрыя традыцыі, сярод якіх — яднанне музыкантаў розных узростаў і спецыяльнасцяў. Асабліва сёлета форуму — як ніколі вялікая ўвага да арганнага выканальніцтва. Упершыню ўдзельнічаюць каля 20 (!) арганістаў — не адно з Беларусі, але і з Германіі, Фінлян-

Канстанцін Марковіч прапануе графічны стыль. Яго абраз намалюваны на кавалку дрэва тэмпернай фарбай — і зусім не па тэхналогіі іконы. Але ён на тхняе і абліччам Хрыста, і адносінамі паміж Ісусам і дзецьмі, і дасканалым мазком. Раман Зілінко дэманструе тэхніку народнай іконы, яго абраз — нібы батлейка, тэатральнае дзейства. Аляксея Доўнар змяшчае кананічныя вобразы на музычны інструмент у выглядзе рыбы — старажытнага сімвала хрысціянства. Музыка ў такой падачы — гармонія, сродак арганізацыі Сусвету.

Не застанецца па-за ўвагай і твор Міхая Комана з Румыніі. Сучасная трактоўка яго вобраза “Хрыстос Пантакратар” вылучаецца лёгкасцю малюнка, нават нейкай размытасцю. Гэта румынская іканапісная традыцыя, засвоеная на народных прынцыпах, якую адраджаюць сучасныя майстры. Сярод адметнасцей іконы — нязвыклы зялёны колер, які ўсабляе адраджэнне, і шрыфт, што ўтварае арнамент. У Румыніі ў трох універсітэтах ёсць іканапісныя факультэты, і патрабаванні да іх выпускнікоў вельмі высокія: абараніць дыплом трэба яшчэ і ў царкве, а потым распісаць пэўную колькасць храмаў, каб атрымаць патрэбны сертыфікат.

Магчыма, далёка не кожны з прадстаўленых на выставе твораў я б асмелілася назваць іконай. Але літаральна кожны з іх — прадуманы, абгрунтаваны і зроблены на высокім узроўні. Тым, каму блізкае духоўнае мастацтва, будзе цікава прачытаць адлюстраваныя ў іх апеведы, прасачыць за тым, як развіваецца сёння іканапіс, у якіх напрамках адбываецца мастацкі пошук. Выстава дэманструе, што старадаўні феномен жыве і змяняецца, каб данесці да сучаснага чалавека сакральную гісторыю.

Нябеснае ў зямным

самі іканапісцы, пэўныя межы ўсё ж ёсць, і мастакі іх усведамляюць самі.

— Гэта відаць нават па экспазіцыі, — гаворыць кіраўнік Мінскай іканапіснай майстэрні Ікопіце і ўдзельнік пленэру ў Навіцы Віктар Доўнар. — Калі даць волю фантазіі мастака, яна можа прывесці нават да адмаўлення галоўнай функцыі іконы — сакральнай. Мы адлюстроўваем вобраз, які прадугледжвае першавобраз, мы выяўляем пазамежны свет. А які ён — ніхто не ведае. Таму мастакі разам з багасловамі вызначылі пэўныя законы. Калі выйсці за іх межы, то атрымаецца фантазія.

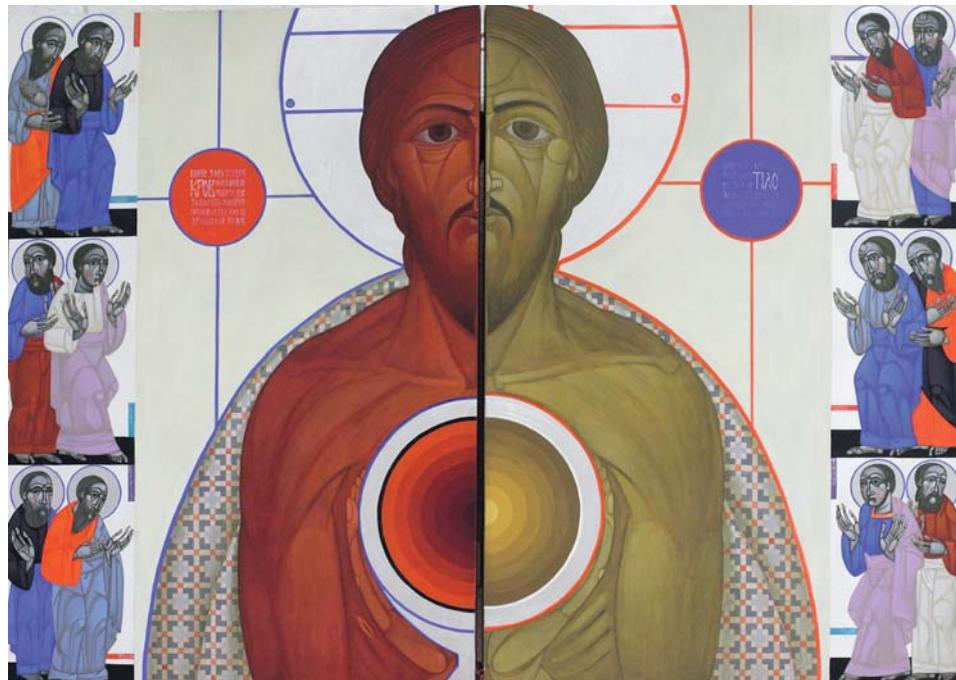
Ікона прадугледжвае спалучэнне зямнога і нябеснага, непазнавальнага. Для Віктара Доўнара гэтая задача складаная і простая адначасова:

— Мяркую, ікона павінна быць зразумелай і прафесару, і бабулі, якая прыйшла памаліцца. А як гэта зрабіць? Што такое вобраз і як мы павінны да яго ставіцца? Іўдзеі кажуць, што Бога адлюстроўваць нельга. Але Бог Ісус Хрыстос прыйшоў да нас у вобразе чалавека, і таму ён на іко-

не. У Беларусі ёсць шмат абразоў непрафесійных, але вельмі шчырых, душэўных, і нельга не назваць іх іконамі. Або ўзгадаем пскоўскія народныя абразы, вельмі спрошчаныя, наіўныя, калі майстар адлюстроўваў святых, не маючы прафесійных навыкаў: ён маляваў так, як распісваў калаўроты ці іншыя побытавыя рэчы. Свет іконы вельмі шырокі, і я думаю, што кожны мусіць у ім знайсці нешта сваё. Але для гэтага трэба навучыцца разумець ікону.

Як сведчыць выстава, сёння вельмі актыўна развіваецца іканапіс ва Украіне. І кожны шукае ў сваім рэчышчы: нехта ў графічнай манеры, ствараючы нібы ілюстрацыі да кніг, нехта ў сучаснай стылістыцы рубленых форм і колеравых плям. На іконах львоўскага аўтара Святаслава Уладзікі няма нічога некананічнага, але... выглядаюць яны ўсё адно вельмі сучасна. Уражваюць тонкі дасканалы малюнак абліччаў і постацей, перадача адзіства цела і духа.

Розныя канфесіі дапускаюць розныя трактоўкі іконы і яе стылі. Мастак з Літвы Кшыштаф Са-

калоўскі ва ўласнай тэхніцы адлюстравваў на дошцы ўражанне ад малітвы. Вялікая колькасць аднолькавых па форме элементаў і серабрысты цэнтр як прасвятленне чалавека нагадваюць прабудыцкія мантры ці прахрысціянскую духоўную практыку ісіазму. Твор пад назвай “Паглядзі на мяне. Калі ласка, паглядзі на мяне” — пра Бога і Космас. На паверку яго цяжка назваць іконай.

А побач — “Сакральная размова” на дошцы ў выглядзе крыжа масцічкі з Польшчы Ганны Макаць. І новая сучасная трактоўка кананічных вобразаў. Вельмі цёмны фон, як на фрэсках, у супрацьлегласць яму белы німб, шмат дэкаратыўных упрыгожанняў. Ці кананічны, традыцыйны абраз беларускага іканапісца Антона Дайнэкі “Укрыжаванне” — Ісус Хрыстос на крыжы ў чырвоным xi-

тоне. Гэта адпавядае традыцыям першых стагоддзяў хрысціянства.

— Мая работа “Нявер’е Фамы” — цалкам кананічная, — кажа Віктар Доўнар. — Нават кампазіцыйна. Але ёсць і новыя элементы. Гэта задні план іконы, напісаны ў рымскай манеры. І адзенне — у апосталаў яно белае, як колер чысціні. Толькі Фамы ў звычайным адзенні. Той, хто ведае традыцыю, заўважыць мае пошукі.

“Ліра” не толькі для лірыкі

ды, Францыі. Сярод іх ёсць як славетныя майстры, так і пачаткоўцы — навучэнцы сталічнай дзіцячай музычнай школы мастацтваў № 1, якія займаюцца ў арганым класе Святланы Разько, колішняй выпускніцы Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі па класах Ігара Алоўнікава, Уладзіміра Няўдахі. Выступленні юных музыкантаў (малодшаму — усяго 8 гадоў) скла- лі канцэрт адкрыцця фестывалю 2 красавіка. І пакінулі ўжо не толькі надзею, але і ўпэўненасць у хуткім паўсюдным ад-

Унікальны арганым клас сталічнай дзіцячай музычнай школы мастацтваў № 1.

раджэнні выканальніцтва на аргане, без чаго немагчыма ўявіць культуру беларускай мінуўшчыны

(прыблізна да сярэдзіны XIX стагоддзя, калі інструменты пачалі планамерна знішчацца).

Гэта далёка не першае публічнае выступленне маленькіх арганістаў: яны ігралі і ў сталічным Чырвоным касцёле, і ў Фарным касцёле Божага цела ў Нясвіжы, і ў касцёле Божай Маці Ружанцовай і святога Дамініка ў Ракаве, і на шматлікіх канцэртах у роднай школе. Сярод навучэнцаў ёсць і ўзыходзячая зорачка — трэцякласнік Павел Прымакоў, лаўрэат ажно сямі міжнародных конкурсаў.

— Інструмент у 2011-м падарыў школе ксёндз Чырвонага касцёла Ула-

дзіслаў Завальнюк, — расказвае Святлана Разько. — Так з’явілася магчымасць адкрыць арганым факультэту. Потым школа прыдбала новы інструмент — магчымасці пашырыліся. Але пакуль гэта адзіны прыклад выкладання ігры на аргане ў сістэме пачатковай музычнай адукацыі ў краіне. Ноты шукаем у інтэрнэце, ёсць і падаранія доктарам мастацтвазнаўства, прафесарам Ёганам Трумецаў ёсць і ўзыходзячая зорачка — трэцякласнік Павел Прымакоў, лаўрэат ажно сямі міжнародных конкурсаў.

— Інструмент у 2011-м падарыў школе ксёндз Чырвонага касцёла Ула-

валі барочную музыку Германіі, Англіі, Італіі. У адной з далейшых праграм можна будзе пачуць і ўбачыць фальклорны ансамбль украінскай песні і абраду “Ватра”. Заўтра адкрыецца выстава графікі “Цыклон” Ягора Арлова — навучэнца студыі пры касцёле Найсвяцейшай Тройцы. Фестываль завершыцца толькі 5 мая — канцэртам харавой духоўнай музыкі знакамітага беларускага кампазітара Аляксандра Літвіноўскага, чья творчасць прызнана не адно на радзіме, але і ў далёкім замежжы, уключаючы ЗША, дзе ён два гады таму стаў лаўрэатам кампазітарскага конкурсу.

Вядомая прыказка пра тое, што агонь жартаў не даруе, была, ёсць і будзе актуальнай заўсёды. Асабліва калі гаворка ідзе пра ўстановы культуры, дзе збіраецца шмат людзей самых розных узростаў. Ды і нядаўні жажлівы па сваіх наступствах пажар у гандлёвым цэнтры горада Кемерава робіць тэму пажарнай бяспекі як ніколі надзённай. Адпаведна, ідэя прайсціся па ўстановах культуры Мінска, каб пабачыць на свае вочы метады і сродкі барацьбы з агнём, узнікла ў рэдакцыі не на пустым месцы.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ / Фота аўтара

Калі і балкон Коласа — таксама выйсце з форс-мажору...

750 КРАНАЎ І 950 ВОГНЕТУШЫЦЕЛЯЎ

Калі набраць у інтэрнэт-пашукавіку словы “пажар” і “бібліятэка”, на першых радках будзе інфармацыя пра здарэнне, якое адбылося яшчэ ў студзені 2015 года ў бібліятэцы акадэмічнага Інстытута навуковай інфармацыі па грамадскіх навуках у Маскве. Нагадаю, тады згарэла больш за 5 мільёнаў кніг, будынак “кніжніцы” дасюль не ўведзены ў эксплуатацыю, а працэс рэстаўрацыі ацалелых выданняў яшчэ працягваецца.

У нас такіх гучных прэцэдэнтаў, дзякаваць Богу, не было. Згодна з інфармацыяй Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, ва ўстановах сферы ладзяцца практычныя заняткі па эвакуацыі супрацоўнікаў пры задзейнічанні пажарнай сігналізацыі, навучанні карыстанню першаснымі сродкамі пажаратушэння. Ды і самі вогнетушыцелі закупляюцца ў належнай колькасці.

Праведзены таксама кантрольныя праверкі супрацьпажарнага стану аб’ектаў культуры, у тым ліку паддашковых і падвальных памяшканняў, прыняты неабходныя меры па даўкамлектаванні першаснымі сродкамі пажаратушэння. На аб’ектах культуры ўстаноўлены пасты аховы Дэпартаменту падраздзяленняў аховы МУС Рэспублікі Беларусь. Пры рэстаўрацыйных працах або капітальным рамонце робіцца мадэрнізацыя сістэм ахоўнай сігналізацыі, на ўваходах усталяваюцца металадэтэктары і сістэмы відэаназірання.

Але, на жаль, належная праца вядзецца пакуль не ва ўсіх установах. Згодна з інфармацыяй, атрыманай

“К” з Міністэрства культуры, у 2016 годзе (за мінулы год зводнай інфармацыі пакуль няма) колькасць аб’ектаў сферы культуры Беларусі, на якіх адсутнічала ці была няспраўнай сістэма аўтаматычнай пажарнай сігналізацыі, перавышала 1700. У 17 установах культуры Міншчыны было няспраўнае пачное ацяпленне. Акрамя таго, на 56 аб’ектах культуры адсутнічала ці было няспраўным вонкавае супрацьпажарнае водазабеспячэнне — хаця згодна з нарматывамі яно там патрабуецца.

Як бачна, нагоды для засярогі ёсць, і самыя пільныя. Таму першы свой візіт — амаль што ў якасці несапраўднага інспектара пажарнай аховы накітаваў Астапа Бэндэра — я запланавана ў галоўную “кніжніцу” краіны. Будынак Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі ўнесены ў спіс крытычна важных аб’ектаў (КВА) для краіны. У яго сценах з ранку да вечара знаходзяцца тысячы супрацоўнікаў і наведвальнікаў. Таму і ахове пажарнай бяспекі тут надаецца самая пільная ўвага.

— Нягледзячы на тое, што сёння мы жывём у эру высокіх тэхналогій, а сістэмы, якія забяспечваюць работу Нацыяналкі, — гэта разумныя аўтаматызаваныя праграмы і прыстасаванні, яны ўсё адно патрабуюць належнага кантролю з боку чалавека, — так пачаў экскурсію па сходах і пераходах “кніжніцы” намеснік начальніка службы бяспекі і рэжыму Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Уладзімір Бурачэўскі.

І гэта, як я ўпэўніўся на свае вочы, не проста словы. Уявіце: у будынку Нацыяналкі знаходзіцца 750 пажарных кранаў, каля 950

вогнетушыцеляў, а таксама задзейнічана 11 сістэм тэхнічнай бяспекі, прычым 7 з іх — пажарныя. Усе гэтыя сістэмы ўзаемазвязаны паміж сабой. Адпаведна, які-небудзь збой у адной з іх можа прывесці да памылкі ў рабоце іншай. Таму без удзелу адказных людзей — прафесіяналаў высокага класу, многія з якіх маюць досвед працы ў падраздзяленнях МНС, — функцыянаваць гэтыя сістэмы належным чынам наўрад ці змаглі б.

ракананы Уладзімір Бурачэўскі. — А пасля яшчэ сістэматычна нагадваць пра гэта — што, на маю думку, ніколі не будзе залішнім.

Сапраўды, кантроль тут на вышыні: у Нацыяналцы два разы на год ладзіцца правядзенне трэніровачных заняткаў для персаналу па эвакуацыі з будынка, а таксама арганізоўваюцца пляцоўкі, дзе кожны ахвотны можа засвоіць ці паўтарыць правілы карыстання вогнетушыцелямі.

стасаванні настолькі “разумныя”, што самі могуць патушыць пажар як з дапамогай вады (на першых трох паверхах), так і спецыяльнага газу (на паверхах з 4-га па 23-ці, дзе ў асноўным і захоўваюцца кнігі, у тым ліку і вельмі каштоўныя). У другім выпадку, натуральна, прадугледжана яшчэ адна сістэма кантролю за тым, каб людзі змаглі пакінуць памяшканні, куды будзе пададзены газ.

Паказалі мне і станцыю, дзе ідзе запампоўка апты-

інструктажаў супрацоўнікаў МНС горада вучылі работнікаў культуры карыстацца і першаснымі сродкамі пажаратушэння.

А ТЫ ВЫКЛЮЧЫЎ КАМП’ЮТАР?

Памятаю, колькі гадоў таму я ездзіў у камандзіроўку ў Жыткавіцкі раён Гомельскай вобласці, дзе за пару дзён да майго прыезду ў адным з сельскіх дамоў культуры адбыўся пажар. Першай прычынай, з-за якой

Нацыянальная бібліятэка Беларусі: ад тэлефонных апаратаў да дзясяткаў газавых балонаў для сістэмы пажаратушэння на верхніх паверхах.

24 ГАДЗІНЫ НА СУТКІ

Па гэтай прычыне Уладзімір Бурачэўскі павёў мяне ў дыспетчарскую, якая месціцца на першым паверсе бібліятэкі. Менавіта туды адпраўляецца ўся інфармацыя пра тое, што адбываецца на 23 паверхах “кніжніцы” ў галіне бяспекі, у тым ліку — пажарнай. Спецыялісты адсочваюць сітуацыю 24 гадзіны на суткі і гатовыя па трывозе не толькі аб’явіць усім пра пажар ці прыступіць да яго ліквідацыі, але і кіраваць эвакуацыяй людзей.

Непадалёк знаходзіцца і кабінет, дзе адбываюцца інструктажы супрацоўнікаў, якія паступаюць на працу ў Нацыяналку.

— Колькі б чалавек ні працавала ў бібліятэцы — больш за тысячу, як у нашай, ці два-тры, як у сельскай — веды пра пажарную бяспеку адказныя людзі павінны данесці да кожнага з супрацоўнікаў, — пе-

Менавіта для эвакуацыі ў экстранным выпадку прызначаны адмысловыя пераходы, якія цягнуцца адразу з двух бакоў будынка — з 1 па 23 паверх. Наведвальнікі пра іх існаванне нават і не здагадваюцца — і, хочацца верыць, не даведаюцца ніколі. А вось для мяне зладзілі адмысловую экскурсію.

Тыя сходы ізаляваныя ад іншых памяшканняў бібліятэкі. Каб урагавацца пры пажары, трэба толькі патрапіць на эвакуацыйны лесвічны пераход — і можна без усялякай боязі спустыцца хоць з 23-га, хоць з 2-га паверха Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі проста да выхаду. Агонь у гэтым не перашкодзіць.

Але гэта, так бы мовіць, толькі вяршыня айсберга. Пры пажары ўсе — і супрацоўнікі, і наведвальнікі — будуць у першую чаргу спадзявацца на водную і газавую сістэмы пажаратушэння, размешчаныя на ніжніх і на верхніх паверхах Нацыяналкі. Гэтыя пры-

мальнага ціску вады для тушэння пажару, і станцыю, дзе захоўваюцца 64 балоны, гатовыя ў любы момант аўтаматычна запустыць газ у адзін з сектараў, у якім адбываецца пажар. Па спецыяльных трубах газ дастаўляецца ў патрэбнае памяшканне, а там ужо ўсё астатняе робіць тэхніка.

У Нацыяналцы пераконваешся, што высокія тэхналогіі сёння з поспехам прымяняюцца і пры тушэнні пажараў, проста дзеля забеспячэння бяспекі наведвальнікаў і супрацоўнікаў рэжымных аб’ектаў краіны.

Як паведамілі мне ў Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь, практычныя заняткі па эвакуацыі супрацоўнікаў былі не так даўно праведзеныя і на кінастудыі “Беларусьфільм”, у Беларускай дзяржаўнай філармоніі, Мінскім дзяржаўным мастацкім каледжы імя А. К. Лебана, іншых установах і арганізацыях культуры. Падчас такіх

агонь мог распаўсюдзіцца ў будынку, адказныя асобы тады называлі няспраўную праводку.

Натуральна, не мог не запытацца пра кантроль за станам праводкі і ў Нацыяналцы. Бо кожнаму зразумела: чым больша ўстанова, тым, як правіла, тут больш электрычнасці. Як мне патлумачылі, электразабеспячэнне Нацыянальнай бібліятэкі — 3 падстанцыі і 2 трансфарматыры.

— Кожны дзень наша служба энергетыкі абыходзіць памяшканні бібліятэкі, старанна сочыць за працай усіх камунікацый, — распавядае Уладзімір Бурачэўскі. — Я ведаю выпадкі, калі нават непрацоўны камп’ютар, уключаны ў разетку, мог загарэцца. Таму акрамя праверкі электрасетак, праводкі і гэтак далей, у нас існуе строгая забарона на выкарыстанне электрапрыбораў супрацоўнікамі па-за ўстаноўленымі месцамі.

З гэтай прычыны ў бібліятэцы абсталяваны і пра-

уюць спецыяльныя пакоі для прыёму ежы, дзе знаходзіцца электрачайнікі і мікрахвалёўкі, якімі тут можна карыстацца ў любы час. А вось у рабочых памяшканнях такога паводле інструкцыі рабіць нельга. Не трэба і казаць, што па завяршэнні працоўнага дня ўсе камп'ютары, прынтары і іншае электраабсталяванне павінна быць адключана ад электрасеткі. За гэтым зазвычай сачаць адказныя асобы з

нетушыцелі, а на першым і другім паверхах маюцца ручныя пажарныя апары. Карацей, да надзвычайных здарэнняў мы гатовыя заўсёды.

Цікава, што эвакуацыйных выхадаў ва ўстанове культуры — не адзін, а цэлых тры. Мабыць, так і павінна быць. Будынак музея, як вядома, двухпавярховы, і тут часам збіраецца шмат людзей — скажам, у Ноч музеяў ці на якую-небудзь іншую імпрэзу.

што месціцца не так далёка ад Нацыяналкі. Як кажа дырэктар установы Людміла Лустава, усе яны зачынены (каб хто чужы з вуліцы не патрапіў), але ў замках знутранага боку заўсёды ўсунутыя ключы. Таму пры ўзнікненні небяспечнай сітуацыі кожны можа выбрацца па лесвічных праходах з будынка бібліятэкі без асаблівых праблем.

Я таксама спусціўся па гэтых сходах уніз (сама бібліятэка месціцца

На свае вочы пераканаўся: у тых установах культуры Мінска, у якіх здолеў пабыць цягам аднаго дня, пра ахову ад пажару не забываюць, пільна за ёй сачаць і робяць усе неабходныя захады, каб тыя пажары прадухіліць. Мяркуючы па сваіх камандзіроўках, магу сказаць тое самае і пра многія дамы культуры ды бібліятэкі ў рэгіёнах.

Як распавёў дырэктар сельскага дома культуры вёскі Плябанаўцы Ваўкавыскага раёна Аляксандр Бабін, у яго невялікай установе ёсць ажно сем вогнетушыцеляў, функцыянуе сістэма апаважчэння аб пажары. Праўда, самой пажарнай часткі ў вёсцы, на жаль, няма. Таму, калі здарыцца бядо, да яго ўстановы даведзецца ехаць прыкладна каля 10 кіламетраў. Дык лепей тую бяду перадухіліць.

Як запэўніў мяне Аляксандр Бабін, пытаннем пажарнай бяспекі ён надае самую пільную ўвагу. Ды і не дзіва: як ужо пісала “К”, у гэтую сельскую ўстанову культуры на дыскатэкі наведваецца штосуботу блізу 200 чалавек, а часам бывае і ўсе 300. Так што клапаціцца пра бяспечны адпачынак сваіх наведвальнікаў тут, як кажуць, сам Бог загадаў.

Мяркую, такімі ж прыярытэтамі ў сваёй дзейнасці кіруюцца і іншыя дырэктары ўстаноў культуры краіны. І хай гэта будзе не вялікая сталічная бібліятэка, а маленькі сельскі клуб ці філіял школы мастацтваў, зразумела адно: бесклапотным у справе аховы ад пажараў не мае права быць ні супрацоўнік установы, ні шараговы наведвальнік. Бо яшчэ раз паўтару прапісную ісціну: агонь памылак не даруе.

І апошняе. Як вынікае з інфармацыі, змешчанай на сайце Міністэрства па надзвычайных сітуацыях, нядаўня правёрка 160 гандлёва-забаўляльных цэнтраў і іншых аб'ектаў, якія прадугледжваюць масавае наведванне — у тым ліку і ўстаноў культуры — выявіла 1062 парушэнні патрабаванняў бяспекі, 71 з якіх стварае пагрозу ўзнікнення надзвычайных сітуацый. Так што сцвярджаць, быццам у сферы бяспекі (у тым ліку — і пажарнай) ва ўстановах культуры Беларусі няма істотных праблем, на жаль, пакуль не выпадае. Таму “К” і надалей будзе прысвячаць шэраг матэрыялаў гэтай актуальнай тэме, скіраваўшы ўвагу не толькі на сталічныя, але і на рэгіянальныя ўстановы.

К

Дзяжурны па нумары

Рубікон рампы

Памятаеце добрае выказванне: хто не хоча, той шукае прычыны, хто хоча — той шукае магчымасці? Вось і сталічнай моладзі надакучыла скардзіцца на адсутнасць узаемадзеяння паміж тэатраламі. У Міжнародны дзень тэатра на незалежнай пляцоўцы ОК16 яны зладзілі іскрамётны капуснік са злабаздэннай пярчынкай, аб'яднаўшы хаця б на адзін вечар сілы чатырох тэатраў і шчырых прыхільнікаў сцэнічнага мастацтва.

Настасся ПАНКРАТАВА

Сусветны тэатр актыўна б'ецца над разбурэннем умоўнай чацвёртай сцяны, што падзяляе падмошкі і глядача. Айчыны тэатр у той самы час гэтаксама ўпарта ўзводзіць штучныя мур унутры супольнасці тых, хто служыць Мельпамене. Падчас тэматычных круглых сталаў рэжысёры зазначаюць: многія з калег не ведаюць, што адбываецца на суседняй пляцоўцы. Акцёры наракаюць на сістэму, калі ў сувязі з эканоміяй сродкаў калектывы ўсё часцей прыязджаюць на міжнародныя фестывалі і прэстыжныя форумы роўнячка на свой паказ, тым самым не маючы магчымасці паглядзець іншыя спектаклі, завязаць прафесійныя сувязі, паўдзельнічаць у майстар-класах.

Драматургі распаўсюджаюць пра адсутнасць зваротнай сувязі з рэжысёрамі, кампазітарамі ўзгадваюць пра непаразуменні з адміністрацыяй, рэжысёры жаляцца на размаітыя абмежаванні палёту фантазіі. І ўсе разам ушчуваюць мас-медыя за недастатковае асвятленне тэатральных падзей, за адсутнасць крытыкі, або яе наяўнасць, але не такую, як хацелася б. Ва ўсім гэтым коле нараканняў неяк не знаходзілася чалавека, які першым спыніўся б і паспрабаваў зрабіць крок насустрач іншым.

Вернемся да сёлета свята Мельпамены. Колькасць падзей у сталіцы зашкальвала: у мастацкай галерэі “Універсітэт культуры” адкрылася выстава “Тэатр. Insight”, прысвечаная 85-годдзю Вялікага тэатра Беларусі, у Горкаўскім тэатры паўтаралі жаноча-сакавіцкі капуснік “Капуста па-ruski”, Купалаўскі запраціў на Тызень тэатра, падрыхтаваўшы лекцыі, фотавыставы, дыскусіі для прафесіяналаў і экскурсіі па закулісі для аматараў. Мерапрыемствы цудоўныя! І ўсё ж кожны святкаваў у сваім кутку.

Падаецца, гэтую раз'яднанасць не змагло выправіць нават уручэнне ўзнагарод Беларускага саюза тэатральных дзеячаў. Традыцыйная цырымонія, якая некалі

з размахам і пры вялікай колькасці публікі ладзілася ў тэатральных залах, сёлета ціхутка прайшла ў сталічным ДOME дружбы. А хацелася б, каб народная артыстка Беларусі Зінаіда Зубкова (“Крыштальная Паўлінка”), актрыса Гродзенскага тэатра лялек Людміла Паўлоўская (“Крыштальны анёл”), прафесар Акадэміі мастацтваў Дзмітрый Мохав (“Крыштальная зорка”), актрыса Коласаўскага тэатра Настасся Рэўчанка (“Крыштальная кветка”) і ўладальніца стыпендыі БСТД “Тэатральная дынастыя” і прыза “Агмень” Лідзія Мардачова пачулі заслужаныя авацыі не толькі ў вузкім коле.

Таму асабіста мяне радуе новае тэатральнае пакаленне, якое не чакае, калі ж іх ужо хто-небудзь згуртуе і аб'яднае, а пачынае дзейнічаць само. На пляцоўцы ОК16 сышліся акцёры Альфа-тэатра, Купалаўскага, ТЮГа і РТБД. Іх куратарам выступіў кіраўнік Цэнтра беларускай драматургіі Аляксандр Марчанка.

Дарэчы, арганізатары ўжо на стадыі рэкламавання імпрэзы пайшлі на разрыві шаблоны, абвясціўшы конкурс для глядачоў на найлепшае віншаванне з Днём тэатра. І хоць рашыліся паўдзельнічаць усяго трое (будзем спадзявацца, гэта толькі пачатак), сама прапанова дазволіла публіцы адчуць сябе ў гэты вечар блізкімі і патрэбнымі тым, на каго яны звычайна глядзяць праз Рубікон рампы.

Вечар падарыў сустрэчу як са знаёмымі па былых капусніках героямі (удалым дуэтам Міхаіла Зуя і Дзмітрыя Есяневіча), так і з новымі інтрыгоўнымі персанажамі. Некаторыя з прыпевак пайшлі ўжо ў інтэрнэт-прасторы. Публіка жыва рэагавала на жарты, што закралі апошняй падзеі тэатральнага жыцця. Гэты кірунак — самая ўдалая знаходка акцёраў: не проста пасмяяцца з абстрактных рэчаў, але абмеркаваць тое, што адбываецца тут і цяпер.

Мо з такіх крокаў і распачнецца хваля захадаў па аднаўленні цікавасці да сучаснага тэатральнага працэсу? У першую чаргу, у саміх яго ўдзельнікаў.

К

ліку саміх супрацоўнікаў у кожным кабінце ці памяшканні бібліятэкі.

І апошняе, на што хацелася б звярнуць увагу. На ўсіх паверхах Нацыяналкі, у многіх калідорах, па якіх мы праходзілі з Уладзімірам Бурачэўскім (дадам, што без суправаджэння я б тут сапраўды заблукваў — настолькі шмат гэтых пераходаў і калідораў), усталяваны трывожныя кнопкі і тэлефонныя апараты, з дапамогай якіх любы чалавек можа адразу звязацца з дыспетчарскай і паведаміць пра пажар. Бо кожнаму зразумела, што галоўным момантам паспяховай барацьбы з любым пажарам з'яўляецца яго своєчасовае выяўленне, перадача сігнала трывогі і выклік пажарных. А чалавечы фактар, нягледзячы ні на якую аўтаматыку і найноўшыя сістэмы кантролю, як вядома, ніхто не адмяняе.

Тры ўваходы і інструктаж

Пасля Нацыяналкі я завітаў і ў іншыя ўстановы культуры. У Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа мне адразу кінуліся ў вочы аўтаматычныя апаважчальнікі, якія былі ўсталяваны на столі той залы, куды наведвальнік заходзіць з вуліцы.

— І такія апаважчальнікі ўсталяваны ў нас у кожным памяшканні, — патлумачыла намеснік дырэктара ўстановы Святлана Шымановіч. — Таксама ў кожнай з музейных залаў стаяць вог-

Пры неабходнасці з музея можна нават выбрацца праз балкон, што размешчаны на другім паверсе адразу каля лесвіцы: скакаць адтуль не надта высока. Але гэты варыянт, як кажуць, на крайні выпадак.

Да слова, стары будынак, у якім жыву класік беларускай літаратуры, змяшчае ў сабе шмат драўляных частак. Таму яны пастаянна апрацоўваюцца спецыяльнымі вогнеахоўнымі рэчывамі. У тым ліку — і ў падвале будынка.

Уявіце: у будынку Нацыяналкі знаходзіцца 750 пажарных кранаў, каля 950 вогнетушыцеляў, а таксама задзейнічана 11 сістэм тэхнічнай бяспекі, прычым 7 з іх — пажарныя.

— Такімі рэчывамі апрацоўваюцца драўляныя будынкі і ў нашых філіялах, — запэўніла Святлана Шымановіч. — Таксама пастаянна ладзім інструктажы і заняткі для сваіх супрацоўнікаў, прысвечаныя пытанням пажарнай бяспекі. Дадаць тут, бадай, няма чаго. Пажарная бяспека ў доме-музеі, знакавым для кожнага беларуса, павінна заўсёды быць на вышыні. Іншага і ўявіць немагчыма.

Ключ заўсёды ў дзвярах

Тры выходы ёсць і ў дзіцячай бібліятэцы №10,

на другім паверсе). Як кажуць, каб паспытаць на свае вочы, ногі і рукі. Таму кажу ўпэўнена і з веданнем справы: ад пажару ў дзіцячай бібліятэцы наведвальнікі сапраўды могуць уравацца праз лесвічныя сходы.

У бібліятэцы ёсць і пажарныя краны (адзін з іх месціцца непалёк ад кабінета дырэктара), а таксама сістэма апаважчэння і засцеражэння ад агню “Маланка”. Сігнал аб тым, што пачаўся пажар, яна падае на пульт

бліжэйшай пажарнай часткі. Сістэму штотомсяц правяраюць адпаведныя службы, так што кантроль за гэтай справай тут наладжаны на самым высокім узроўні. Таксама для работнікаў установы ладзяцца інструктажы і заняткі пад кіраўніцтвам супрацоўніка МНС Аляксея Грышкевіча. Мне нават прадэманстравалі фота тых заняткаў ды інспекцый. Бачна, што спадар Грышкевіч тут часты і жаданы госць. І не сумняюся ў тым, што ўсе яго інструкцыі ды меркаванні ўлічваюцца бібліятэкарамі падчас іх працы.

На Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" рыхтуюць першы айчынны анімацыйны мюзікл. Рэжысёр Алена ТУРАВА прыступіла да працы над чацвёртай часткай карціны "Зоркі сёмага неба" па сцэнарыі Генадзя Давыдзкі. "К" назірала за творчым працэсам.

Алена ТУРАВА.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

ПАЧЫНАЕЦЦА УСЁ З ПАМКНЕННЯ

Здаецца, у рэжысёра Алены Туравай такое амплуа — быць першапраходцам на айчыннай кінаніве. Прыгадаем пачатак нулявых: на "Беларусьфільме" не бралі ў вытворчасць кінасцэнарыі чароўных казак, бо не было тэхнічных сродкаў рэалізаваць на экране чарадзейства. На той момант цэха камбінаваных здымак, дзякуючы якому ствараліся кінадзівосы для такога рэжысёра, як Леанід Нячаеў, на нашай студыі ўжо не існавала, а камп'ютарны яшчэ не з'явіўся.

Тады не пабаялася рызыкнучь менавіта Алена Турава: для ігравога кіно "Навагоднія прыгоды ў ліпені" яна разам з рэжысёрам Іванам Паўлавым па дробязях збірала неабходнае абсталяванне, вывучала, як узаемадзейнічаць з храмакеем, шукала людзей, гатовых працаваць з нязвыклымі на той момант для нашай краіны тэхналогіямі. Рэжысёры запэўнілі кіраўніцтва студыі, што, калі нешта не атрымаецца лічбавымі сродкамі, неабходнае намалююць на анімацыйнай студыі.

— Нас падтрымалі, купілі абсталяванне. "Навагоднія прыгоды..." сталі сапраўды добрай школай. Не памылюся, калі скажу, што камп'ютарны цэх на студыі з'явіўся менавіта пасля нашага фільма, — узгадвае спадарыня Алена.

Пасля трох ігравых карцін для дзяцей рэжысёр вярнулася ў анімацыйную сфэру. Аднак простыя шляхі ізноў не для яе: гэтым разам Турава ўзяла кірунак на поўнаметражную анімацыю. У сацсетках адразу пачалі ўзгадваць "Дэкамерон" Алега Белавусава, "Прыгоды Несцеркі" Ігара Волчака, але абедзве названыя стужкі ўяўлялі з сябе цыкл навэл-казак. Алена Турава робіць цэласнае паўнаметражнае кіно са скразным сюжэтам. Таму ў выпадку з "Зоркамі сёмага неба" азначэнне "першы" будзе сапраўды дарэчы.

ФЛЭШБЭК І МАСКІ

Літаратурны матэрыял аўтарства Генадзя Давыдзкі патрапіў у анімацыйную вытворчасць далёка не адразу. У Сеціве можна пабачыць кінасцэнарыі "Зоркі сёмага неба", які напачатку стагод-

Музыку да карціны напісаў кампазітар Леанід Шырын, вершы да сваіх фільмаў традыцыйна піша сама Турава. Саўндтрэкі ўжо запісаны на студыі Аляксея Зайцава. У агучцы заняты спрэс зоркі айчыннай эстрады і тэатра: Святлана Бень, Тэа, Дзядзька Ваня, Дзясніс Дудзінскі і іншыя. Сярод галасоў глядачы пачуюць Алену Дуброўскую — адзіную з творчай каманды, хто заняты і ў сцэнічнай версіі "Зо-

сярэднюю выяву выцягвала цудоўнае музычнае суправаджэнне". Аднак у дадзеным праекце няма магчымасці рабіць вялікія троххвілінныя нумары — яны проста зжаруць амаль увесь таймінг. Рэжысёр імкнецца ствараць кліпы, якія не тармозыць дзеянне карціны: у "Зорках" песня ці адыгрывае ролю флэшбэка, апавядаючы гісторыю персанажа, ці распачынае на экране патрэбную па сюжэце гульнію.

Таймінг анімацыйнага саўндтрэка

дзя Генадзь Браніслававіч прынёс на айчынную студыю ігравога кіно. З-за адсутнасці тэхнічных магчымасцяў сцэнарыі лёг на паліцу. Тады казка з музыкай Уладзіміра Кур'яна з'явілася ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі, а ў 2009 годзе ператварылася

рак" (рэжысёр прызналася, што прынцыпова не хапіла на спектакль, каб не з'явіліся падставы сказаць, што аніматары нешта пазычылі ў тэатральной пастаноўкі).

— Спевакоў клікалі ў праект не з-за гучнага імя, а за шыкоўныя творчыя магчы-

НА НЕКАЛЬКІ ХАДОЎ НАПЕРАД

Чым больш я слухала пра вытворчасць мультыплікацыйнай стужкі, тым часцей узгадвала гульнію ў шахматы: аніматарам трэба кожны момант пралічыць на шмат хатоў наперад. Намаляваць

Галоўныя героі — лялька Эля, хлопчык Саша і кот Мурмот — падарожнічаюць па шасці паднябессях, уступаючы па дарозе ў барацьбу з монстрамі-суперзоркамі Разлюляем, Велікарлам, Баюшкай, Наглукам, Сытухай і Страхам. Мэта летуценнікаў — дайсці да сёмага неба, каб нагадаць маленькім і дарослым пра сапраўдныя зоркі і мары.

ў паўнаметражны музычны спектакль Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага (рэжысёрам выступіў аўтар п'есы). За сцэнаграфію пастаноўкі адказваў мастак Веніямін Маршак. Ён жа зрабіў ілюстрацыі да кніжнай версіі "Зорак", якую тры гады таму шырока прэзентаваў спадар Давыдзкі.

У рэжысёра-аніматара сцэнарыі атрымаў новае працэсаванне, ператварыўшыся ў сапраўдны прыгодніцкі мюзікл. Выбар жанру Алена Турава тлумачыць проста:

— Самымі папулярнымі анімацыйнымі стужкамі мінулага былі менавіта мюзіклі. Прынамсі, маё дзяцінства прайшло пад сцягам тых жа "Брэменскіх музыкаў", "Блакітнага шчэня", "Лягучага карабля". Песні з мультфільмаў вельмі жывучыя: хтосьці, можа, і не ўспомніць, напрыклад, што фраза "...ад усмешкі" — са стужкі "Малютка Янот", але абавязкова яе напяе.

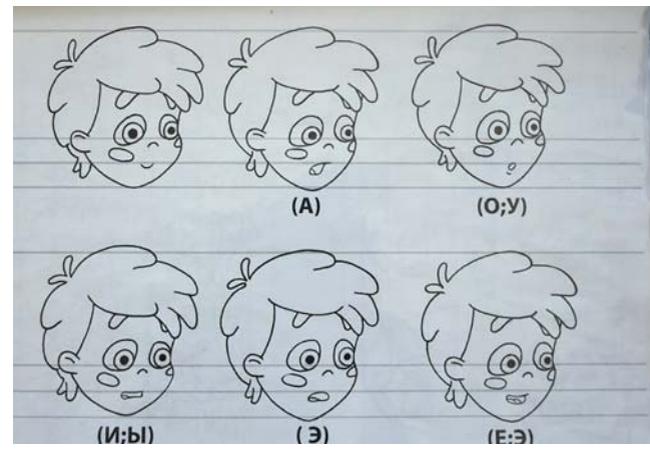
масці, — каментуе свой выбар рэжысёр. — Па сюжэце, галоўныя героі вандруюць па шасці нябёсах, пераадоўляючы на кожным з іх персанажаў, што ўяўляюць з сябе чалавечыя заганы. Па сутнасці, перад глядачамі мусіць паўстаць шэсць страката абрваных масак, шэсць непалоўных адзін да аднаго тыпажоў. У нашых выканаўцаў тое класна атрымліваецца! Як працуе Вабішчэвіч — не перадаць! Ён доўгі час быў "кавээншчыкам", і тое дае яму знак. Імгненна пераўвасабляецца: хочаце — у вас будзе ліслівы Разлюляй ці прасяяк Лізун, хочаце — каварны Спруг. Іван робіць усё з першага дубля. Тое ж самае і з Тэа: акрамя шыкоўнага голасу, ён мае цудоўныя акцёрскія здольнасці. Дзясніс Дудзінскі — проста на ўсе рукі майстар!

Суразмоўца ўпэўненая: саўндтрэк — гэта палова ўражання ад фільма: "Былі выпадкі, калі няўдалы саўндтрэк "пахававу" даволі неаблагодную выяву і наадварот:

можна што заўгодна, але не лёгка забывацца на тэхнічныя нюансы, каб усе прадметы, што трапляюць у кадр, маглі ўзаемадзейнічаць. Напрыклад, цяпер мастак-пастаноўшчык Святлана Кавалеўская стварае "паднябессе абжорства". Рэжысёр тлумачыць:

— Нам неабходна намаляваць стол, які падаецца агромністым, але ўлазіць у кадр і дае магчымасць расказаць вакол яго персанажаў. Мы пайшлі ў абыход гравітацыі, таму ўсе прадметы лётаюць у паветры. Аднак стол па сюжэце мусіць у пэўны момант упасці, значыць, яго неабходна неяк падвесіць, а потым адным рухам скінуць. Усе гэтыя нюансы трэба прадумаць на раннім этапе, пакуль не запушчаны цэкі, бо, калі не намалюеш нейкую дэталю цяпер — потым яе дадаць, можа, ужо не будзе магчымасці.

Складанасць яшчэ і ў тым, што мастакі-аніматары не замацоўваюцца за пэўнай карцінай: рэжысёрам

даводзіцца дзяліць іх паміж адначасова запушчанымі праектамі. Людзей і так не шмат, моладзь у анімацыйна-дзіне не вельмі ахвотна, а сутыкнуўшыся з адцягваннем выдаткаў за сваю работу, усё часцей сыходзіць у рэкламу ці камп'ютарныя гульні, дзе яны запатрабаваныя.

Калі вытворчасць даходзіць да моманту "ажыўлення" персанажаў, рэжысёрам даводзіцца літаральна лавіць аніматараў у калідорах. І назіраючы такія сцэны, ты перастаеш задавацца пытаннем, чаму пры наяўнасці высокапрафесійных кадраў стварэнне паўнаметражных анімацыйных стужак у Беларусі ніяк не стане на патак — у адрозненне ад той жа ўсходняй суседкі.

АНИМАЦИЯ У ПОШУКАХ ГЛЕДАЧА

Але на анімацыйнай студыі працягваюць працаваць апантанія свайёй справай людзі. Алена Турава разбіла сцэнарыі на пяць частак. Асноўная складанасць у тым, каб кожная з серый атрымала класічную драматургічную канструкцыю, захоўваючы скразны сюжэт першаасновы. За прыклад рэжысёр узяла вядомыя многім "Прыгоды капітана Урунгеля", знятыя Давідам Чаркаскім.

Ужо зладзены тры часткі "Зорак..." па 13 хвілін кожная, ствараецца эскіз да чацвёртай, якая пойдзе ў вытворчасць блокам з пятай. Пасля пэўнага часу заберэ праца па аб'яднанні ўсіх серый у цэльны фільм: неабходна стварыць счэпкі, праклейкі,

нешта дамаляваць, а можа і "паветра" дадаць.

— Студыя цяпер валодае камп'ютарным постпрадак-дзіне не вельмі ахвотна, а сутыкнуўшыся з адцягваннем выдаткаў за сваю работу, усё часцей сыходзіць у рэкламу ці камп'ютарныя гульні, дзе яны запатрабаваныя. Калі эн звяртае на тое ўвагу, гэта паказчык таго, што яго не зацікавіла гісторыя і ён імкнецца сябе нечым заняць. Упэўненая, калі пасля прагляду стужкі чалавек выходзіць з каментарыем "спецефекты класныя!" — значыць, яны або дрэнна інтэграваны, або нічога больш добрага ў карціне не было.

Яшчэ рэжысёру неабходна будзе надаць увагу пераагучцы: выкарыстоўваючы моўныя і музычныя зыходнікі, звесці ўсе трэкі так, каб ішло роўнае гукавое палатно. І, канешне, адаптаваць яго пад гучанне ў кінатэатрах.

— Наш гукарэжысёр Андрэй Волкаў распаўвае, што ў свеце ўтэўнена займае пазіцыю Dolby Atmos, — кажа Алена Турава. — Але ці будзе айчынныя кінатэатры пераабсталяваць пад такі фармат гучання, і ці рэальна на нашай студыі запісаць гукавую дарожку ў ім — пытанне. У кожным разе мы робім музычны фільм, і ён проста абавязаны добра гучаць у кінатэатры!

“Што такое аўтызм? Для некаторых людзей гэ-та застаецца толькі словам”, — гаворыць адна з гераінь новага фільма Галіны Адамовіч “Нашы дзеці”. 2 красавіка, у Сусветны дзень распаўсюджання інфармацыі аб праблемах аўтызму, у сталічным кіна-тэатры “Беларусь” адбылася нацыянальная прэм’ера стужкі вядомай аўтаркі.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Стваралася карціна на базе прыватнай “Першай Кіна-ВідэаКампаніі”, якая выйграла конкурс Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь па вытворчасці неіравага кіно на тэму “актуальныя праблемы сучаснасці” і запрасіла Галіну Адамовіч да супрацоўніцтва. Яго вынікам стала ўжо другая за апошні час стужка рэжысёркі, прысвечаная сацыяльным праблемам. Летась на кінастудыі “Летапіс” была выпушчана праца “Чужое і сваё” пра Беларускі дзіцячы хоспіс, сёлета ў фокусе ўвагі аўтаркі — аўтызм. А дакладней — яго (ня)бачнае вымярэнне ў нашым грамадстве.

— Тэрміны для вытворчасці кіно былі вельмі сціслыя, — прызналася падчас прэзентацыі карціны Галіна Адамовіч. — Згодна з умовамі, нам былі дадзены ўсяго чатыры месяцы. За гэты час толькі з героямі разнабмішся — а ўжо трэба заканчваць.

Таксама ўзніклі ў каманды і іншыя перашкоды. Ад супрацоўніцтва са здымкаванай групай адмовіліся прадстаўнікі адысласловых медыцынскіх устаноў, у кампетэнцыі якіх даць каментарый па азначанай тэме.

— Ні на адной карціне мне не даводзілася чуць столькі адмоваў, — канстатавала рэжысёрка.

У выніку запланаваныя героі адпалі, але з’явіліся іншыя, і галоўнымі персанажамі сталі бацькі асаблівых дзяцей. Фільм пабудаваны на іх гісторыях і шчырых расповедах, а таксама — на невядомых сюжэтах з паўсудзённага жыцця.

На экране — дзіўчынка, якая б’ецца ў істэрыцы. Мама імкнецца яе сушешыць, але гэта ўдаецца не адразу. Іншая сцэна. Хлопчык кусае тату і крычыць, каб яму паставілі мульцікі. Вось тат выглядае паўсудзённасьцю сям’і, якая мае асаблівых дзяцей.

— Да года ён у нас увесь час крычаў, мы не ведалі, што з ім дэб’яецца. Амаль не спаў, — распавядаюць бацькі трохгадовага хлопчыка з асаблівасцямі развіцця. — Толькі паўгода таму мы дачаліся дзяткіна.

Дзіўная рэч, але бацькі дзятка-аўтыстаў пры іх шпудзённым падзвігу не выглядаюць знішчэжымі. Так, часам стомленымі, празмерна засяроджанымі, але пры гэтым — напоўненымі жыццём. “Такое дзіця — гэта дар”, — кажуць героі, прымаючы сваіх мількіных цалкам і поўнаццо. Мама Надзея, якая мае складаную форму разладу, мужа вытрымлівае чарговую рэакцыю дачкі. Дзіўчынка прыходзіць тэрапію — яна катаецца на кані, і гэтая актыўнасць дапамагае ёй супакоіцца. Аднак каб пасадыць Надзею ў садло, даводзіцца памучыцца.

Пачатак вялікай размовы

Дзяткі-аўтысты і іх бацькі — у цэнтры ўвагі стужкі Галіны Адамовіч. Фота са старонкі суаўтара сцэнарыя фільма Алены Антанішыннай.

Вось на экране сям’я Бароўскіх распавядае пра ўласны досвед выхавання. Яны глядзяць “Чалавека дажджу” з Дасцінам Хофманам — і разважаюць пра тое, як вядомае кіно каралеоецца з іх жыццём. Рамантычны вобраз героя стужкі Бамы Левінсана сапраўды надзвычай далёкі ад хлопчыкаў і дзіўчынак, якіх мы бачым у дакументальнай стужцы. Масавая культура пачала актыўна выкарыстоўваць аблічча дзіўнага чалавека з геніяльнымі здольнасцямі, але праўда жыцця не заўжды такая. Ёсць складаны

чалавек, асаблівасці і патрабаванні якога трэба ўлічваць увесь час, круглыя суткі — і гэта выпрабаванне, якога не пажадаеш. Даволі часцей перш чым выявіць талент маленькага чалавека, даводзіцца з’есці не адзін пуд соли.

Адна з галоўных персанажаў фільма — актрыса Ганна Хітрык. Салістка “Сундука” і “Дзецідзяцей” распавядае пра свайго сына, які, па словах некаторых спецыялістаў, “ніколі не будзе хадзіць у садок”. — Сёння Сіцяна ходзіць у падрыхтоўчую школу, і ў яго ёсць уло-

бёная дзіўчынка, — распавядае Ганна. — Казалі, што гэта немагчыма, аднак... магчыма!

За кожным крокам дзіцяці — неверагодная высілка бацькоў. Уласныя распрацоўкі, праца з псіхолагам, невычарпальная цярыплівасць. Ды любоў, што “зрушае горы”. Слухаючы шчырыя расповеды бацькоў, толькі дзіву даецца іх мужнасці і самаадданасці.

Не ведаю, што выйгралі сваім маўчаннем медыкі, якія апякуюць дзетак з аўтызмам. Але ў выніку іх адмовы ў гледача можа скласціся ўражанне, нібы бацькі застаюцца сам-насам са сваёй праблемай.

Ці так гэта насамрэч? Невядома. “Дабіраць” інфармацыю даводзілася ўжо падчас прэм’еры, калі аўтары, гледачы і бацькі звярталіся з пытаннямі да намесніка

галоўнага ўрача па медыцынскай частцы Гарадскага клінічнага дзіцячага псіхіятрычнага дыспансера Мінска, галоўнага пазаштатнага дзіцячага псіхіятра Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь Вольгі Літвінавай. Пра статыстыку адносна дзіцей-аўтыстаў па Беларусі, актуальныя кірункі працы медыцынскіх структур, перспектывы інклюзіі дзяцей і дарослых з падобнымі асаблівасцямі.

— Калі мы параўнаем сітуацыю, якая была ў нас пяць гадоў таму з сённяшняй — зрух заўважны, — дала спецыяліст агульную характарыстыку праблеме.

— “Нашы дзеці” ў гэтым кантэксце становяцца неабходным “лікбезам” для сучасніка, дазваляючы не толькі ўбачыць шпудзёны падзвіг бацькоў асаблівых дзяцей, але і зразумець, што падобны дзяткіна — зусім не прысуд. “Шмат бацькоў хаваюць сваіх дзяцей, саромеючыся іх асаблівасці”, — кажуць героі карціны. Фільм, па-сутнасці, агаляе нам толькі вяршыню “айсберга” — знаёміць з тымі людзьмі, чыя воля прывяла да станаўчых вынікаў, чые дзеці не пакінуць і інтэгруюцца ў грамадства. Але, вядома, ёсць і іншыя гісторыі...

На прэм’еры рэжысёрка прызналася, што пасля занурэння ў тэму ёй захацелася збегчы на край зямлі — настолькі яна паддалася цяжкай. На маю думку, “Нашы дзеці” — гэта толькі пачатак працоўкі тэмы.

Якім чынам адбываецца шпудзёнае жыццё падобнай сям’і? З якімі рэакцыямі сутыкаюцца бацькі? Ці ёсць спецыфіка праблемы аўтызму ў нашай краіне? “Нашы дзеці” распілаці размову на дадзеную тэму. Гэта ўступ да больш глыбокага пражывання, якое можа даць кіно.

80-годдзе Беларускай дзяржаўнай філармоніі, што святкуецца цягам усяго канцэртнага сезона, нібы матрошка, утрымлівае ў сабе і іншыя юбілеі. Днямі свае паўстагоддзя адзначаў вечна малады па энергетыцы і заўсёды схільным да новых крэатыўных ідэй Дзяржаўны камерны аркестр Рэспублікі Беларусь.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Тры аддзеленыя вечарыны “Vivat, аркестр!” скончыліся амаль апоўначы. Можа, і не варта было так абіяжарваць гледачоў пасярод працоўнага тыдня, але... яны атрымалі цэлае мора пазітыву. Мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор калектыву заслужаны артыст Расійскай Федэрацыі Яўген Бушкова, які з уласцівым яму артыстызмам уключаўся ў акцёрскую ігру.

Раптам падумалася: чаму б не зрабіць падобны цыкл беларускіх казак? Тым больш, што пачынанні такія ўжо былі. У свой час выдалі нават сцэлыны фартэп’яны зборнік нашага класіка Генрыха Вагнера з музычным ілюстрацыямі да вядомых казак. Выкарыстаўшы балетныя партытуры, у тым ліку Марыны Марозавай, казкі ставіла казпэла “Санорус”. Дый кампазітар Уладзімір Саўчык, працуючы ў філармоніі для дзяцей і юнацтва, стварыў безліч палобных аўтарскіх праектаў (праўда, не выключна інструментальных, а з песнямі). Акурат нядаўна ў зале імя Рыгора Шырмы ішла новая версія яго “Чырванага Каптурка”. А ансамбль адыска са стэлап. На юбілейнай вечарыне былі выкананы фрагменты

4 красавіка ў сталічным Палацы мастацтва адкрылася Рэспубліканская мастацкая выстава “Код: 25.03.18”, прысвечаная стагадоваму юбілею абвешчання незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі. У гэтых лічбах насамрэч закадзіравана цэлая эпоха, напачатку якой былі звычайная чалавечая мара пра шчасце. А што для чалавека шчасце? Апытайце дзесяцярых — і дзевяць з іх адкажуць: “Уласны дом!”

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Тэма тысячагадовай традыцыі дзяржаўнага будаўніцтва стала прысутнічае ў беларускім мастацтве ці не з 1980-х гадоў. Задумвалася гэтая выстава як апавед пра канкрэтныя драматычныя падзеі, але ніхто не замінаў мастакам рабіць эскурсы ў іх перадгісторыю, як і звяртацца да сённяшняга дня, да нашай рэчаснасці. Паколькі часу на падрыхтоўку было няшмат, даводзіцца прымаць як дадзенасць тую частку выставы, якая складала рэтраспекцыю. Але, зразумела, віталіся новыя творы.

Мне давалося на свае вочы бачыць, як стваралася “Код: 25.03.18”. Работа экспазіцыянера звычайна застаецца “за кадром” Экспазіцыямі рэспубліканскіх выстаў у Палацы мастацтва ўжо не адзін год займаецца вядомаму жывапісец Леанід Хобатаў, і, трэба адзначыць, робіць гэта палымістэрска. Гэтым разам яму давялося “адсякаць” немалую колькасць работ, дзе тэма Беларускай гісторыі вырашалася залішня, якое можа даць кіно.

Камерны? Усеабдымны!

Яўген Бушкоў.

казкі, цалкам яна паказвалася напружанай: гэтак жа з удзелам заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь, прафесара Уладзіміра Мішчанчука, які чытаў тэкст, і дырыжора Яўгена Бушкова, які з уласцівым яму артыстызмам уключаўся ў акцёрскую ігру.

Раптам падумалася: чаму б не зрабіць падобны цыкл беларускіх казак? Тым больш, што пачынанні такія ўжо былі. У свой час выдалі нават сцэлыны фартэп’яны зборнік нашага класіка Генрыха Вагнера з музычным ілюстрацыямі да вядомых казак. Выкарыстаўшы балетныя партытуры, у тым ліку Марыны Марозавай, казкі ставіла казпэла “Санорус”. Дый кампазітар Уладзімір Саўчык, працуючы ў філармоніі для дзяцей і юнацтва, стварыў безліч палобных аўтарскіх праектаў (праўда, не выключна інструментальных, а з песнямі). Акурат нядаўна ў зале імя Рыгора Шырмы ішла новая версія яго “Чырванага Каптурка”. А ансамбль адыска са стэлап. На юбілейнай вечарыне былі выкананы фрагменты

Яўген Бушкоў.

ка-Майсюком здзіў іскрамётныя, напоўненыя інтэрактывам “Музычныя прыгоды вушагаста Бурдуса”. Падобных праектаў павінна быць больш! Не аднаразовых, а з рэгулярнымі паўтарамі — па прынятых рэпертуарных спектакляў. Пакуль жа некалькімі філар-

манічнымі паказамі можа пахваліцца хіба “Маленькі прынец” таго ж “Класік-Авангард” і Аліксандра Ждановіча з Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага.

Але ж вяртанне ў дзіцінства стала далёка не адной рызычнай юбілейных ушанаванняў. Было яшчэ вяртанне ў мінулае: не толькі фота на экране і згладнае адметных падзей, але і штосці накіптал “аркестравай зборнай”, калі некаторыя творы выконваліся цяперашнімі і ранейшымі музыкантамі разам. Была і “малалічэжная старонка”: разам з аркестрам выступіла маладая скрыпачка Марыя Надолная з нашага Рэспубліканскага каледжа пры Акадэміі музыкі.

Ды ўсё ж галоўным “цвіком праграмы” справядліва сталі прэм’еры — не толькі з разрадуны прыгоды вушагаста Бурдуса”. Падобных праектаў павінна быць больш! Не аднаразовых, а з рэгулярнымі паўтарамі — па прынятых рэпертуарных спектакляў. Пакуль жа некалькімі філар-

шай акадэмічнай музыкі дазваляў звярнуць увагу як на некаторыя агульныя рысы, так і на асаблівасці творчых індывідуальнасцяў кампазітараў. Яднала ўсіх напярэйдзе піетэтная стаўленне да эстэтычнага боку — прага да прыгажосці, тэмбравай выразнасці, заснаванай не на рознакаляровай прыростаці, а на вытрыманасці стылю, разнастайнасці асценняў блізкіх фарбаў.

У Прыпавесці “Харон” для гітары і струнных нашай Галіны Гарэлавай скарылі доўга-філасофскія глыбіні. У Другім скрыпачным канцэрте Хелія Марка Карлісона з Нарвегіі — філігранная ўпісанасць яўрэйскіх матываў у еўрапейскую традыцыю. У Канцэрте для камернага аркестра і ўдарных Эльмара Лампсона з Германіі — прыём “агучнага ішшні”, асаблівая пазыка твора, дзе сола альтвай флейты ўспрымалася як нейкае празэрэнне ў пошук ісціны.

Эрык Фрайгарт з Аўстрыі напісаў да юбілею Канцэртна для беларускіх цымбалы з аркестрам. Гэта не першы замежны кампазітар, які

звярнуўся да нашага інструмента. Але далены твор нібы знітаваў гісторыю музыкі ў адзін непадзельны праэс. Бо калісьці ў часы Рэнесансу цымбалы патрапілі да нас менавіта з аўстра-нямецкіх земляў — дзе, да ўсяго, выкарыстоўваліся пры каралеўскім двары ў дуэце з лютняй. Там яны паступова забліліся, а ў нас — прыжыліся настолькі, што сталі народнай спадчынай. І зноў вярнуліся ў Вену: наша цымбалістка Аляксандра Дзецінэна, стаўшы фіналісткай класічнага “Еўрабачання-2012”, выконвала там Канцэртна Уладзіміра Кур’яна. Цяпер жа нашы музыканты атрымалі новы твор, дзе цымбалы паўстаюць у кантэксце свайго ўсходняга паходжання, на што намякаюць асобныя фрагменты партытуры. І ўяўляюцца зусім не “ўдарным” інструментам — надварот, ласкавым, пяшчотным, называць далікатным, з тонкімі каларыстычнымі магчымасцямі, у тым ліку ў амаль “лячэчным” скерца.

Што ж, юбілей павінен быць з падарункамі. І іх атрымаў ўсе без выключэння. А найперш — наша нацыянальная культура, якая паўстае таму з лёгкай кампазітарска-дырыжорскай рукі Алгея Янчанкі ўзбагацілася калектывам, скіраваным найперш на выкананне старадаўніх і найноўшых твораў. Тыя традыцыйныя пазытывы Юрыя Цырук, замаўляючы беларускім аўтарам новыя партытуры і, пры неабходнасці, рэдагуючы ды ўдасканальваючы напісанае. Што ж да цыперашняга этапу, дык аркестр пачаў абіраць кампазітараў-рэзідэнтаў, з якімі супрацоўнічае поўны ўспрымалася як нейкае празэрэнне ў пошук ісціны.

Эрык Фрайгарт з Аўстрыі напісаў да юбілею Канцэртна для беларускіх цымбалы з аркестрам. Гэта не першы замежны кампазітар, які

Код мары пра ўласны дом

творца не захацеў выстаўляцца на такой выставе з чымсьці ўжо вядомым, і таму за кароткі час зрабіў паўнаватрасны жывапісны твор. У сваім палатне “Звеставанне” мастак звярнуўся да біблейнай вобразнасці, якой вельмі пасуе упадабаная ім рэнесансная стылістыка. Манументальны лад і філасофскі змест палатна робяць яго вартым экспазіцыі Нацыянальнага мастацкага музея. Такое сумленнае стаўленне да творчай працы нагадвае мне словы аднаго кінагероя: “Гэта, можа, і не падзвіг, але нешта гераічнае ў гэтым ёсць”.

У экспазіцыі шмат кравявідаў, якія ў той ці іншай ступені суднаюцца з тэмай. Гэта старасвецкая, якая нейкам цудам захавалася ў віры войнаў, рэвалюцыі, разбурання і перабудоў XX стагоддзя. Гаўрылы Вашчанкі, пакутлівы рэканструкцыі ўжо нясінных помнікаў гісторыі і культуры. Варта адзначыць работы Рыгора Сіціны, Віктара Нікіты, Івана Іванова ды іншых. Удалай гістарычнай рэканструкцыяй уяўляецца маляўнічымі домі ў Мінску, дзе адбылося абвешчэнне незалежнасці БНР (праца Віктара Сташчанюка, якая ўжо няма з намі болей за 10 гадоў). Мяркуючы па дадзенай экспазіцыі, беларускія мастакі часта маляюць Вільню. Так часта, як армянскія — Арарат.

БНР — БССР — РБ. Гэты гістарычны ланцуг застаецца непарушным, пакуль у ім прысутнічаюць усе зв’яны. Таму лагічным з’яўляецца навінаўнасць у экспазіцыі твораў, якія тэматычна знітаваныя з савецкім перыядам станаўлення нашай дзяржаўнасці. Няздзіўна і тое, што на выставе не раз сустракаюцца партрэты Васіля Быкава, якому мастакі даўно прысвоілі годнасць Апостала. Такім ён паўстае, у прыватнасці, у трактоўцы графіка Уладзіміра Вішнеўскага і мастака табелна Святаваны Баранкоўскай.

Стылістыку і вобразны лад, якія мусяць усавабіць сучаснае разуменне гістарычных падзей, прадставілі на выставе, сярэд іншых, Віктар Касцючэнка, Леанід Хобатаў, Канстанцін Ваш-

Па шчырасці, мастацкія выстаны з выразным сацыяльным зместам не часта гасцюць пад дахам Палаца мастацтва. Усё больш экспазіцыі там маюць камерыйна-забаўляльны ўхл. Тут крыўдаваць няма на што, бо гэта знак часу. Ад мастацтва, якое прымушае думаць, пацху адвыкае і публіка. На тле эстэтычных рэфлексій і спантанных пошукаў немаведама чаму, якімі поўніцца выставачная прастора, “Код: 25.03.18” выразна вылучаецца як спроба знайсці алка на адвечнае пытанне “Хто мы і куды ідзем?” Далёка не ўсё на гэтай выставе мне даспадобы. Штосці палатца залішнім, а часосці не стае. Скажам, можна было не засяроджваць увагу на некаторых рэаліях памежжа 1980 — 1990-х гадоў. Жыццё пайшло далей, і пэўныя палітычныя тэзы і лозунгі тае пазрэ сёння ўспрымваюцца інакш. А прадстаўленая ў экспазіцыі тэма сярэднявечнай беларускай дзяржавы Вялікага Княства Літоўскага мусліла б быць спалучанай з тэмай далейшай нашай гісторыі не механічна, а праз лагічна-вобразны ланцуг. Але экспазіцыя, галоўнае, чапляе за жывое. Тут ёсць аб чым думаць і пра што гаварыць. І ўжо за адно гэта варта падзякаваць тым, чымі намаганнямі мастацкая падзея адбылася.

Дзіўная справа! Яшчэ авітаміноз не адпусціў, а ціхі ручай рэдакцыйнай пошты пераўтварыўся ў вірлівую раку. “Паўнаводнасць” яе павялічылася ці не ўтрая. Так пачынаецца паводка на Палессі. Калі падумаць, тлумачэнне з’ява — простае. Вясна, як спяваў Уладзімір Высоцкі, нібыта з палону вырвалася, агаломшыла сонейкам і цеплынёй, абудзіла фантазію, падвоіла творчасць. Так што піце з гэтай ракі пад назвай “Інфармацыя”.

Яўген РАГІН

свята-конкурс “Велікодная пісанка”, — распавяла вядучы рэдактар Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці Анжэліка Кучынская. — 52 удзельнікі з 9 раёнаў Мінскай вобласці накіравалі свае работы. Новыя прыёмы дэкору ўжываліся поруч з напаяўзбытымі. Шкробанне (драпанне) прэзентавала Ірына Чаравіч з Мядзельскага раёна, што і дазволіла ёй атрымаць адну з вышэйшых узнагарод конкурсу. Выдатныя работы атрымаліся ў вучняў Дзераўнянскай ДШМ Стаўбцоўскага раёна. А Гран-пры — за Святланай Шчэрбіч з Уздзенскага раёна”.

Смяяліся клоўны ў Бабруйску

У Бабруйску ўпершыню прайшоў адкрыты фестываль “Клоўн-шоу 2018”. Натуральна, 1 красавіка! Метадыст арганізацыйна-метадычнага аддзела Палаца мастацтваў Бабруйска Ірына Аўсяннікава піша, што заснавальнікам і арганізатарам мерапрыемства выступіла яе ўстанова. Аўтар праекта — галоўны рэжысёр палаца Анатоль Брычонак. Партнёрамі сталі мясцовыя інтэрнэт-партал Bobr.by, радыёстанцыя “Зефір FM”, філіял булачна-кандытарскай кампаніі “Дамачай”, гарадскі тэлеканал “Бабруйск 360”, кампанія расліннай касметыкі, таварыства “Чырвоны харчавік”. У Бабруйску сабраліся 11 творчых калектываў з Брэста, Пінска, Гомеля, Мінска, Магілёва, Бабруйска, Масквы. Клоўны наведалі гарадскія дзіцячы сацыяльны прытулак, гарадскую дзіцячую бальніцу, гандлёвыя цэнтры. Дэфіцыт гумару ды смеху ліквідаваны надоўга.

Смяюся і аграгарадок **Жупраны**, што на Ашмяншчыне. Мясцовыя работнікі культуры прэзентавалі праграму “1 красавіка — Дзень смеху і весялосці”.

Намеснік дырэктара цэнтралізаванай клубнай сістэмы **Касцюковіцкага** раёна Наталія Дробышова распавядае пра тое, што ў мясцовым РЦК выступілі з канцэртамі артысты мастацкай самадзейнасці **Гардзеўскага** культурнага цэнтру вольнага часу Расійскай Федэрацыі. Канцэрт прымеркавалі да Дня яднання народаў Беларусі і Расіі.

Пра мерапрыемства з нагоды гэтага свята піша і дырэктар **Гальшанскай** (Ашмяншчына) дзіцячай школы мастацтваў Наталія Трот. Вучні класа выяўленчага мастацтва правялі выставу сваіх работ “Дзве краіны — дзве сястры” пад кіраўніцтвам настаўніка Настасі Місюкевіч.

“У **Стоўбцах** ладзілася *І адкрытае рэгіянальнае*

Тыдзень музыкі прайшоў у дзіцячай школе мастацтваў **Бярозы**. Падчас яго правялі III адкрыты раённы конкурс фартэп’яйнай музыкі “Сюз’е — 2018”, у якім спаборнічалі юныя піяністы з **Бярозаўскага**, **Драгічынскага**, **Івацэвіцкага** і **Пружанскага** раёнаў. Дыпламамі I ступені ўзнагароджаны: Віялета Навумчык (Драгічынская ДШМ, настаўнік Галіна Бышкевіч), Глафіра Чапайла і Злата Брыштэн (ДШМ Бярозы, настаўнік Таццяна Шакаліда).

Метадыст **Карэліцкай** раённай бібліятэкі Наталля Казарэз напісала пра тое, што амаль у кожнай бібліятэчнай установе раёна прайшлі літаратурныя чытанні, а ў райбібліятэцы — вечар паэзіі “Стыхія слова”. Праграму аздобілі

музыкай навучэнцы мясцовай ДШМ.

Супрацоўнікі **Астравецкай** дзіцячай бібліятэкі заправасілі ў госці пісьменніка Валерыя Квілорыя. І ён з радасцю пагадзіўся сустрэцца і з бібліятэкарамі, і з юнымі чытачамі. Прывёз шмат сваіх кніг, адказаў на пытанні, распавёў цікавыя гісторыі пра літаратуру і пра сваіх калег — дзіцячых пісьменнікаў. Пра гэта паведаміла бібліятэкар **Астравецкай** дзіцячай бібліятэкі Ганна Кераль.

Вядучы метадыст **Віцебскага** абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці Ала Лялькіна напісала: “У нашай установе працуюць дзве абласныя выставы. Першая называецца “Паясы не толькі для красы” і прэзентуе тканяны і плеценыя паясы ды абярэгі.

На здымках:

- 1 Клоўна выклікалі?
- 2 Падчас конкурсу “Папяровыя карункі”.
- 3 Велікодная пісанка ў Стоўбцах.
- 4 Выстава “Паясы не толькі для красы” ў Віцебску.
- 5 Мастак Віктар Колас і яго творы.

Другая — “*Легенды і паданні Прыдзвінскага краю*”. Тут прадстаўлены работы, выкананыя ў розных тэхніках дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Пра кожны такі твор аўтары распавялі легенду ці паданне”.

Ганцавіцкая цэнтральная раённая бібліятэка імя Васіля Праскурава арганізавала круглы стол, прысвечаны фарміраванню здаровых звычак у падлеткаў і моладзі. Апрача бібліятэкараў, у мерапрыемстве бралі ўдзел прадстаўнікі райвыканкамаўскіх службаў, грамадскіх арганізацый. Аўтар інфармацыі — Таццяна Маляўка, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу.

У **Карэліцкім** раённым цэнтры культуры і народнай творчасці рэгулярна ладзяцца пасаджэнні клу-

ба “Малады спецыяліст”. Падчас чарговай сустрэчы клубныя работнікі падрыхтавалі конкурсную праграму, а маладзёжны савет **Карэліцкага** раённага аб’яднання прафсаюзаў — салодкія сувеніры.

1983 год. Былая партызанка Аляксандра Мельнікава прапанавала стварыць у **Нясвіжы** хор удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны. Ідэю падтрымалі і жыццё ветэранаў горада набыло новыя фарбы. Менавіта таму хор назваў “Аптымiсты”. Цяпер калектывам кіруе Ірына Латуска. У рэпертуары — песні на беларускай, украінскай, польскай і рускай мовах. Пра гэта паведаміла Раіса Хвір — адна з “Аптымiстак”.

Пяты рэгіянальны конкурс майстроў выцінан-

кі “Папяровыя карункі” прайшоў у **Маладзечне**. Зарэгістравана 44 удзельнікі (майстры і іх вучні) з **Дзяржынскага**, **Вілейскага**, **Уздзенскага**, **Клецкага**, **Валожынскага**, **Пухавіцкага**, **Салігорскага** раёнаў. У намінацыі “Высокае прафесійнае майстэрства і мастацкі густ” лаўрэатам стала Сафія Падкарытава з **Маладзечанскага** дзяржаўнага музычнага каледжа імя Міхала Клефаса Агінскага.

Піша наш добры сябра з **Любані** Васіль Каткавец. Яго апавед — пра музыканта, педагога, паэта і кіраўніка ансамбля “Мінскі гармонік” Івана Раманчука. У **Асавецкім** доме культуры прайшоў творчы вечар, прысвечаны 75-годдзю Івана Мікалаевіча. Пачынаў граць ён яшчэ тады, калі з-за гармоніка не бачна было і галавы выканаўцы. Але праз нейкі час ужо ўпэўнена імправізаваў на тэмы народных мелодый: полькі, вальсы, кадрылі з роднай вёскі **Ямінск**, а неўзабаве і сам пачаў іх ствараць. Набывае вышэйшую адукацыю, засноўвае свае ансамблі, піша песні, усе апошнія юбілеі адзначае на **Любаншчыне**.

Навагрудскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці распачаў трэці сезон песеннага шоу “*Цудоўная пяцёрка*”. За званне самага спеўнага калектыву змагаліся творчыя каманды арганізацыйнага раёна. Найлепшай аказалася “*Купалінка*” **Навагрудскага** дзяржаўнага аграрнага каледжа. Навіной падзялілася дырэктар РЦК **Наталля Кавальская**.

Свіслацкая сельская бібліятэка **Гродзенскага** раёна сумесна з музеем мясцовай сельскагаспадарчай арганізацыі “Свіслач” правялі квэст “Спазнаем малую радзіму”. Шматэтапная гульня прымусіла юных чытачоў павандраваць па наваколлі, згадаць гісторыю і радавод Пуслоўскіх, землякоў-герояў Вялікай Айчыннай вайны, знакамітых аднавяскоўцаў, а таксама — рамесніцкія прыклады ды мясцовыя фальклоры. Прыгоды чытачоў апісала намеснік дырэктара **Гродзенскага** раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру **Ганна Сіманенка**.

Краязнаўца Алена Ждановіч піша пра мастака **Віктара Коласа**, які нарадзіўся на **Бярэзіншчыне**, а цяпер жыве ў **ЗША**. Малая радзіма — галоўная тэма ў яго творчасці. Ён бездакорна ўзнаўляе вуліцы, храмы, ваколіцы, постаці землякоў. Летась **Віктар Анатольевіч** сустрэўся з рабочай групай па стварэнні **Бярэзінскага** раённага гісторыка-краязнаўчага музея і перадаў будучай установе некалькі сваіх палотнаў.

Людзі ў гэтым горадзе сустрэліся мне душэўныя, далікатныя і з агеньчыкам. Так што па магчымасці наведваю Клічаў калінебудзь зноў. Цікава будзе даведацца, што здарыцца праз пяць-шэсць гадоў з маімі юнымі суразмоўніцамі, з дырэктарам установы, якая больш любіць ствараць, а не кіраваць, з навуковым супрацоўнікам, што разам з калегамі працоўвае актуальныя формы работы.

Алег КЛІМАЎ,
Мінск — Клічаў —
Мінск / Фота аўтара

НЕ Ё АДНЫМ КРАТЫВЕ СПРАВА

Клічаўскі краязнаўчы музей — вялікі ілюзіяніст! Будынак з выгляду сціплы, але ўнутры — бышчам бы няма канца і краю яго памяшканням. Экспазіцыйных залаў там восем плюс адна выставачная, а ў фондах — болей за 11 тысяч прадметаў.

Навуковы супрацоўнік музея Лідзія Ачыновіч больш за дваццаць гадоў займала пасаду яго дырэктара. Потым працавала ў адукацыі (па першапачатковай прафесіі яна — настаўніца рускай мовы і літаратуры), а потым вярнулася ў музей.

— Мы ў сябе ўкараняем крэатыўныя, гульнявыя формы работы, элементы тэатрызацыі, рэканструкцыю нейкіх гістарычных эпізодаў, і гэта прыцягвае ў музей самую розную аўдыторыю, — распавядае Лідзія Лук'янаўна. — Радуе, што гэтыя нашы “экслюзівы” знаходзяць водгук у дзяцей, бо цяпер іх прывабіць у такія ўстановы вой як складана — калі гэта толькі не школьныя экскурсіі. Да нас дзеткі ходзяць і самі, без якога-кольвечы прымусу. Значыць, мы знаходзімся на правільным шляху.

Пры гэтым спадарыня Ачыновіч прызнаецца, што з тым “валам публікі”, які назіраўся ў саветскія часы, цяперашняе наведванне музея ні ў якое параўнанне не ідзе:

— Чаму так склалася? Вядома, яшчэ і таму, што мы як прапагандысты свайго дзеішча не заўсёды адкрытыя да інавацый. Не з тым поспехам піярымся, не ўмеам агрэсіўна заклікаць публіку, не так добра “прадаем” наш унікальны “прадукт” і працоўваем яго спажывацям. Мяркую, пры падрыхтоўцы цяперашніх музейшчыкаў абавязкова трэба навучаць іх і ўменню рэкламаваць сваю працу.

Іншая праблема заключаецца ў фінансаванні. Калі б у музея грошай ставала на ўсе практы, задуманыя яго работнікамі, то залы з часовымі экспазіцыямі такса-

Чаго не зможа інтэрнэт

У Клічаве лічаць, што музей трэба ўмець прадаваць, а да рамёстваў далучаць толькі тых, хто жадае

Лідзія Ачыновіч.

ма ператварыліся б у нешта рэшагавае. Не абы-якія артэфекты трапляюць сёння і ў фонды. У тым ліку дзякуючы мыгні, якая часам дзеліцца з установай тым канфіскатам, што ўпісваецца ў яго канцэпцыю.

Мне акурат давалося стаць сведкам таго, як на практыцы рэалізоўвалася адна з формаў, пра якую распавяла спадарыня Ачыновіч — інтэграваны ўрок гісторыі для школьнікаў. Ён быў прысвечаны рассяленню славян, у тым ліку на Клічаўшчыне. Аповед пра гэта суправаджаўся квестульнямі. А назаўтра быў прызначаны майстар-клас па ткацтве ад мясцовых рамесніц.

У Раённым доме рамёстваў.

Кажучы пра супрацоўнікаў установы, спадарыня Ачыновіч асабліва падкрэслівае іх неаб'якаваць да ўласнай працы, зацікаўленасць у тым, каб у музеі было яшчэ лепш — нестандартна і займальна. Таму эксперыменты з новымі відамі дзейнасці ды іх апрабаванне — рэч тут звычайная.

— Наш раён славіцца сваім партызанскім мінулым, — пераходзіць да канкрэтнага прыкладу Лідзія Лук'янаўна. — Здаецца, пра гэты рух у краіне вядома ўжо ўсё. Але ж не! Пашукавія экспедыцыі, якія музей арганізуе рэгулярна (толькі за апошнія пару гадоў іх было пяць), пастаянна прыносяць і адкрыцці — як канкрэтныя знаходкі, так і новыя падрабязнасці пра падзеі тых часоў, якія рап-

там усплываюць падчас размоў са старажыламі. Гэтыя аповеды, а таксама апісанні і фатаграфіі сабраных артэфектаў, увойдуць у кнігу “Новы погляд на гісторыю Клічаўскай партызанскай зоны”, якую мы рыхтуем да выдання.

У сацыяльна-выставачнай зале — дарэчы, забяспечанай сучасным светлавым і аўдыяабсталяваннем — праходзяць вечары для пенсіянераў і падлеткаў з цяжкіх сем'яў. А штомесячныя музычна-паэтычныя салонны ў зімовым садзе збіраюць усю інтэлектуальную эліту горада. І яшчэ адна прастора абавязкова прыцягнула б маю асаблівую ўвагу — аптэкарскі агарод,

Таццяна Жоглік.

Каментарый Крысціны БАРАНАВАЙ:

— У музей заўсёды хаджу з вялікім задавальненнем. У школе нам шмат распавядалі і распавядаюць аб родным горадзе і раёне, але тут я заўсёды даведваюся што-сьці новае. Паколькі мяне цікавіць гісторыя Клічаўшчыны, я і без абавязковых экскурсій наведваю гэтую ўстанову, каб адкрыць для сябе нешта, дагэтуль мне невядомае. Тут яшчэ ўсё “жывое”, сапраўднае! Гэта ж зусім іншае адчуванне, калі ты можаш паглядзець экспанаты вось так блізка і адчуць іх. Інтэрнэт такога не можа даць. Я вельмі люблю чытаць і лічу, што ў кожнай кнігі ёсць свая душа. Калі

Адна з залаў музея.

гарташ старонкі, здаецца, бышчам з табой нехта ў гэты момант размаўляе. У нашага музея таксама ёсць душа — вельмі цёплая і адкрытая.

Каментарый Дар'я ЛАЗЬКО:

— А я люблю прыходзіць на прывазныя выставы. Асабліва запомніліся экзатычныя матылькі і насякомаыя, “Традыцыі і культура Японіі” і агняпальная калекцыйна-сувенірная зброя. Я б яшчэ часцей ладзіла такія выставы. Усё ж такі пастаянныя экспазіцыі музея ведаеш дастаткова добра, хочацца і чагосьці новенькага.

ТАКІ НЕЗВЫЧАЙНЫ ДЫРЭКТАР

У Раённым доме рамёстваў Таццяна Жоглік дырэктарствуе больш за год, столь-

Краязнаўчы музей звонку малы, унутры вялікі.

Крысціна Баранова і Дар'я Лазько.

кі ж яна была і метадыстам гэтай установы. Працаваць Таццяне Генадзеўне падбаецца, але не столькі кіраваць, колькі самой рабіць нешта сваімі рукамі. Па спецыяльнасці яна — мастак роспісу па дрэве, інкрустатар, і яе карціны з саломы, скуры, лёну, цюлю, манет, кардона таксама ўпрыгожваюць тры кабінеты РДР.

— А чаму кіраваць любіце менш? — здзіўляюся я.

— Папяровая праца, бывае, стамляе. Ды і летаніна гэтая па інстанцыях з розных нагодаў... А я б лепш у той час што-небудзь майстравала.

Напружвае яе і недахоп у ДOME спецыялістаў, якія маглі б “закрываць” тыя ці

Кантынгент тых, хто асвойвае прапанаваныя промыслы, складаецца пераважна са школьнікаў і людзей пенсійнага ўзросту. Ён ужо сфарміраваўся, і таму аб недастатковым прыгоку “навабранцаў” — як аб праблеме — Таццяна Генадзеўна не гаворыць. Наадварот, адзначае, што спаквалі папаўняюцца шэрагі рамеснікаў-пачаткоўцаў — перш за ўсё за кошт юнага пакалення.

— Мая пазіцыя такая, — тлумачыць дырэктар. — Сілай я нікога зацягваюць у гурткі не буду. Калі ў чалавека ёсць патрэба прыйсці да нас — ён прыйдзе, колькі б гадоў яму ні было. А гвалтам сюды запіхваць дзяцей — гэта добры спосаб спараджаць у іх пачуццё непрымання народнай культуры. Хай мяне лаюць за такое маё меркаванне, але я буду стаць на сваім. А план платных паслуг мы выконваем, прадаючы нашы вырабы на выставах, фестывалях, кірмашах. Часам нам іх заказваюць розныя арганізацыі і людзі.

Каментарый Крысціны БАРАНАВАЙ:

— У ДOME рамёстваў я бачыла проста класныя, неверагодна фантастычныя работы. Мне здаецца, іх робяць і такія ж прыгожыя людзі — з прыгожымі рукамі, думкамі, душой. Ім бы яшчэ памяшканне большае, а то, напэўна, з цяжкасцю яны на сваіх плошчах туляцца.

Каментарый Дар'я ЛАЗЬКО:

— У нашай школе быў гурток, у якім мы таксама нешта майстравалі. Напрыклад, велікодныя кошыкі. Для бацькоў да святаў абавязкова падарункі: куды прыемней жа, калі яны не пакупныя, а выкананыя дзецьмі, таму што такая ўвага — дакладна ідзе ад самага сэрца. Ад усяго свайго сэрца працуе і Дом рамёстваў. Я вельмі-вельмі люблю ў ім быць!

28 сакавіка кафедра менеджменту сацыяльна-культурнай дзейнасці Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў адзначыла 25-годдзе. З гэтай нагоды ў бібліятэчнай канферэнц-зале БДУКІМ зладзілі круглы стол на тэму: “Сацыякультурны менеджмент: шляхі ўдасканалення падрыхтоўкі кіраўнікоў для сферы культуры і мастацтва”. У ім бралі ўдзел выкладчыкі, колішнія выпускнікі, сённяшнія магістранты, калегі з іншых ВНУ.

Кафедра гэтая — ці не самая родная для аддзела рэгіянальнай культуры “К”. Прынамсі, менавіта сюды я хадзіў цягам мінулага года як на працу. Вучыўся сам (дзякуй загадчыку кафедры Алене Макаравай і яе калегам!), пастараўся, каб такую ж магчымасць займелі і чытаць з райцэнтраў і вёсак. Так на нашых старонках з’явілася рубрыка “Лабараторыя” пра новыя тэхналогіі культурна-дасугавой дзейнасці, пра якасныя новыя формы працы ў клубах, бібліятэках, музеях. У сённяшняй публікацыі мы вырашылі даць тэму ўрыўкі з выступаў на круглым stole, якія актуалізуюць ролю менеджменту і яго тэхналогій, утрымліваюць праблемы і парады па іх ліквідацыі.

Яўген РАГІН /
Фота Юрыя ІВАНОВА

ЧАКАЕМ ПРАКТЫКАНТАЎ

Святлана САРОКА, дырэктар Палаца культуры Маладзечна, член Пастаяннай камісіі па адукацыі, навучы, культуры і сацыяльным развіцці Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, выпускнік кафедры:

— Сёння работнікі культуры павінны свой прадукт прадаваць у вельмі жорсткіх канкурэнтных умовах. Значыць, любое сваё мерапрыемства неабходна не толькі рыхтаваць старанна, але і рэкламаваць належным чынам. Так што кадры, якія рыхтуе кафедра — выключна запатрабаваныя. Але ў першую чаргу ўлічваецца практычны досвед маркетолога. Яго іншым разам не стае. Таму прапанова ў мяне такая: студэнты могуць праходзіць практыку на базе нашага Палаца культуры. Магчымасць для гэтага ёсць.

Пытанне са састарэлым штатным раскладам узнімаецца гадоў ужо пятнаццаць. У бібліятэках з’явіліся ўрэшце аддзелы маркетынгу, у клубных устаноўках — пакуль не. Менеджерам прапаноўваем пасады метадыстаў. У камерцыйных структурах такі механізм даўно наладжаны. Мы ж пакуль гэтым пахваліцца не можам.

ЖЫВАПІС ЦІ КРАСОЎКІ?

Вольга КАВАЛЕНКА, кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт:

— Мая праца звязана з музейна-галерэйнай і выставачнай дзейнасцю. У нас практычна няма на сёння прафесійных менеджараў і маркетологаў, якія працавалі б у гэтай прасторы. Усяго некалькі гадоў таму толькі ў Нацыянальным мастацкім музеі быў створаны сектар менеджменту. Іншыя музеі “вырошчваюць” такіх спецыялістаў сваімі сіламі.

Нашым магістрантам чытаю курс “Менеджмент галерэйна-выставачнай дзейнасці” і прызнаюся, што нават у працэсе навучання мы не пазбавіліся яшчэ хібаў. Адукацыя — шматгранная, але адна з

Два паўшар’і менеджара

Развагі з нагоды
кафедральнага
юбілею

базавых умоў нармальнай працы — веданне тэндэнцый развіцця сучаснага мастацтва, уменне ацэньваць сучасны твор, годна весці галерэйны бізнес. І тут веды магістрантаў — недастатковыя, яны скіраваны больш на відовішчныя віды дзейнасці. Арт-рынак ніяк не можа выйсці з фазы станаўлення. А яму час — развівацца. Але гэта немагчыма, пакуль мы гандлюем жывапісам як красоўкамі. А вось прыватныя галерэі трымаюць руку на пульсе часу, запрашаюць мяне чытаць лекцыі, павышаюць прафесійны ўзровень.

“Я — ДЫВЕРСІФІКАТАР”

(Прыемны каментарый-удакладненне. У мерапрыемстве ўзяў удзел і кіраўнік галерэі “Універсітэт культуры” Павел Сапоцька — наш пазаштатны аўтар і даўні сябра рэдакцыі. А літаральна на наступны дзень мы даведаліся, што спадар Павел узначаліў Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь. Шчыра вінуем Паўла Са-

поцьку і выказваем упэўненасць, што наша творчае супрацоўніцтва набудзе новае гучанне — Я.Р.)

Павел САПОЦЬКА, выпускнік кафедры:

— З аднаго боку, у нас ёсць выбітныя мастакі, спрактыкаваныя куратары выстаў і цудоўныя творы. З другога ж — фінансаванне, праца з пазабюджэтнымі крыніцамі, транспартнымі выдаткамі... Мы — структурнае падраздзяленне ўніверсітэта. Зарабляць не можам. Таму фан-

драйзінг — найпершы мой абавязак: максімальна шчыльна працую са спонсарамі і мецэнатамі, маю досвед па атрыманні самых розных грантаў. Вось такая творча-адміністрацыйная дыверсіфікацыя. Максімальна падтрымліваем ініцыятывы таленавітай моладзі. Паралельна вядзём не менш важную работу па міжнародным супрацоўніцтве.

Пачынаць было вельмі цяжка, бо сёй-той казаў: “Ён не мастак і не мастацтвазнаўца”. Але я люблю мастацтва, ведаю праблемы галерэйнага

стаць толькі за кошт набывага досведу. Шмат разоў назіраў за тым, як тэатралы, харэографы, музыканты пасля асваення курсу менеджменту, асноў прадзюсіравання па-новаму глядзяць на сваю прафесію. Інакш кажучы, творца пачынае разумець, як варта прадаваць свой тавар.

ТРЭБА ўМЕЦЬ УСЁ

Марына МАЖЭЙКА, доктар філасофскіх навук, прафесар:

— Місія кафедры — унікальная. Сучасная культу-

больш. І яны ў творчай прасторы Беларусі імгненна знаходзяць паміж сабой паразуменне і супольна працуюць на агульны рынак. Так што неўзабаве гаворку можна будзе весці не пра станаўленне маркетынгу ў культуры, а пра няўхільнае яго развіццё.

МЫ — АДНАДУМЦЫ

Ірына КАЛАЧОВА, доктар гістарычных навук, прафесар:

— Наша кафедра ў БДУ называецца кафедрай сацыяльных камунікацый. Задачы яе вельмі блізкія да задач, якія вырашае кафедра-юбіляр. Гаворка пра тэхнічнае забеспячэнне камунікацыйнай прасторы, дзе рэй вядзе інтэрнэт. А факультэт называецца “Філасофіі і сацыяльных навук”. Мы можам супрацоўнічаць. Тым больш, што нашы спецыялісты займаюцца распрацоўкай

бізнесу і ўзровень сталічнай канкурэнцыі, перакананы ў высокім прафесіяналізме сваіх калег. На сёння наша галерэя — адметная арт-прастора, дзе сустракаюцца творцы, гучыць музыка.

І СТВАРЫЦЬ, І ПРАДАЦЬ

Дзмітрый МАТУЙЗА, музыкант і прадзюсар:

— Ніводная навучальная ўстанова не здатная падрыхтаваць прафесіянала. Паспяхова прадзюсарам можна

ра — камерцыялізаваная. Як толькі яна перастане зарабляць, адразу спыніцца ў развіцці. Зарабляць — добрае слова. І менавіта такіх спецыялістаў рыхтуе кафедра. У ідэале яны павінны ўмець усё: быць кіраўніком, мастацтвазнаўцам, бухгалтарам, юрыстам. Толькі тады спецыялісту няма цаны. Кафедра і імкнецца такіх падрыхтаваць. Так, вопыт прыйдзе не адразу, але ведаў для гэтага хапае. Выпускнікоў з кожным годам становіцца ўсё больш і

ды аптымізацыяй сайтаў, прасоўваннем сацыяльных тэхналогій (піяр, рэкламныя кампаніі). У нас нават выйшла кніга “Сацыяльная рэклама”, а кафедра Алены Макаравай стала яе рэцэнзентам. Мы — аднадумцы і ідзём адзіным шляхам. Так, іншым разам замянаюць міжведамасныя інтарэсы. Але намаганні трэба аб’ядноўваць.

КАБ ПАМЕНЕЛА ПРАБЛЕМ

Вадзім МАЖЭЙКА, кандыдат культуралогіі, выпускнік кафедры:

— Колькі слоў пра культурную палітыку. Не ўсе пытанні можна вырашыць на ўзроўні звычайнага сельскага клуба ці, скажам, раённага музея. Каб нашы праблемы (кштальту штатнага раскладу) паспяхова вырашаліся, трэба весці гаворку пра актыўную супрацу ўпраўлення сферы культуры і дзяржаўнага кіравання. Толькі так, на мой погляд, можна дамагчыся на культурнай дзялянцы важкага выніку.

“Мы рыхтуем спецыялістаў для ўстаноў і арганізацый культуры, якія былі б здольнымі кіраваць сучаснымі працэсамі. Да таго ж, з’яўляемца і метадычным цэнтрам, вядзём пошук тэарэтыка-метадалогічных і вучэбна-метадычных падыходаў да арганізацыі адукацыйнага працэсу, які і надалей павінен быць арыентаваны на глыбокую гуманітарную і культуралагічную падрыхтоўку спецыялістаў па сусветных адукацыйных і прафесійных стандартах.”

Алена МАКАРАВА, загадчык кафедры менеджменту сацыяльна-культурнай дзейнасці

Жыццё пасля “Верасоў”

У падрабязнасцях пра тое, што папярэднічала яе з’яўленню ў складзе знакамітага ансамбля “Верасы”, што адбывалася з ёй падчас знаходжання ў ім і як склалася жыццё артысткі пасля сыходу з калектыву, Юлія СКАРАХОД, магчыма, напиша кнігу. Балазе, матэрыялу не бракуе. Пакуль жа мы прапануем вам “прэлюдыю” да яе.

Алег КЛІМАЎ /
Фота Вольгі СТАХВЮК

АНТЫКРЫЗІСНАЯ СПЯВАЧКА

— Кажуць, што ў Васіля Раінчыка кастынгі ў “Верасы” былі вельмі жорсткімі — надта патрабавальны ён чалавек. Як ты трапіла ў ансамбль?

— Ты, напэўна, маеш на ўвазе салістак “Верасоў”, якія дзесьці з канца 1980-х з’яўляліся ў ансамблі і неўзабаве адтуль знікалі? Я — гэта іншая справа. Мяне тады наогул не цікавілі такія стывы музыкі, мне падабаліся, скажам, “Песняры” з іх фолк-рокам. Пасля аднаго з канцэртаў гурта “Мінск” да мяне падышоў Васіль Раінчык, з усмешкай на твары прадставіўся і запрасіў у “Верасы”. Прыехаўшы дадому, распавяла пра гэта бацькам. Аказалася, што мой тата-джазмен ведаў Раінчыка з тых часоў, калі яшчэ граў у рэстаране “Нёман” — думаю, ледзь ці адзіным у Мінску, дзе гучаў джаз. І тады яшчэ проста Вася — студэнт кансерваторыі — прыходзіў да іх, каб разам паджэмаваць.

Васіль Пятровіч не даў забыць пра нашу з ім сустрэчу, працягваючы тэлефанаваць. А калі ён патэлефанаваў з Бірабіджана — “Верасы” адправіліся на доўгія гастролі па Далёкім Усходзе — прыспеў час вырашаць канкрэтна. Калі я кажу “так”, мне трэба неадкладна ляцець у Хабараўск. Мне тады было ўсяго 17 гадоў, а тут праз увесь Саюз ляцець!

Але ўрэшце пагадзілася. З рознымі прыгодамі да Хабараўска дабралася, дзе мяне Раінчык і сустрэў. Ён трохі распавёў аб праблемах у калектыве, пра будучыя гастролі. Тым ліпеньскім вечарам 1986-га я ўпершыню пабыла на канцэрте “Верасоў”, але пакуль яшчэ ў ролі слухача. Ubачанае і пачутае падалося мне сумным. Пазней зразумела, што адбываецца, і чаму так упарта Раінчык мяне туды цягнуў. Для Аляксандра Ціхановіча тыя гастролі былі апошнімі ў складзе “Верасоў”, але калі б тады з ансамбля пайшла яшчэ і Ядвіга Паплаўская, ансамбл насту-

піў бы канец. Усе запланаваныя паездкі давялося б адмяняць.

З Хабараўска паляцелі ў Паўднёва-Сахалінск, потым ва Уладзіваосток, дзе былі мае першыя сольныя выступы з песнямі Ігара Саруханава і Ірыны Цвятковай — жонкі Васіля Пятровіча. Паралельна вучыла партыю бас-гітары на сінтэзатары, бэк-вакалы (плюс рэпертуар да другога курса вучылішча). І так пайшлі гастролі за гастролімі, па тры, часам і па чатыры канцэрты за дзень. Але “Верасы”, хай даруе Васіль Пятровіч, у мяне заўсёды асацыяваліся толькі з Ядзям і Сашам, пра якіх заўсёды цёпла ўспамінаю.

— Мегаппулярны ВІА, поўныя залы, натоўпы прыхільнікаў... І пасля пяці гадоў працы — твой сыход з яго. Ці не страшна было? Ці не ўзнікала пытанне: а ці ёсць жыццё пасля “Верасоў”?

— Так, гастролі па ўсім СССР, а таксама Славакія, Германія, Венгрыя, Манголія, нават Кампучыя... Для мяне гэтыя гады з “Верасамі” былі самымі цікавымі ў жыцці. Праца на прафесійнай сцэне дала магчымасць паўней раскрыцца як асабе, я набыла неацэнны досвед зносін з гледачамі. І ўдзячная Васілю Раінчыку за тое, што ён мяне прыняў у калектыв таленавітых музыкантаў, якія сталі маімі сябрамі. Але пад канец 1988 года канцэртна-гастрольная дзейнасць “Верасоў” ужо паступова рассыпалася, хоць рэпетыцыі працягваліся. І мае “прэтэнзіі” да ансамбля сталі назапашвацца тады ж. Асабліва пасля Усесаюзнага фестывалю польскай песні, папярэдніка “Славянскага базару ў Віцебску”, калі маю “Ляльку Мадону” бліскуча “выканалі” пад фанэграму ў складзе “Верасоў”. Надзея Ваяводзіна — спявачка з Піцера, якая да таго не прапрацавала з намі ніводнага канцэрта.

У той вечар я ўпершыню задумалася аб сыходзе з калектыву. Крыху пазней паўстала іншая сітуацыя (пакуль пра яе не буду), пасля якой я прыняла канчатковае рашэнне. Тады сышлі і некаторыя музыканты, у тым ліку і клавеш-

нік Сяргей Герута, які потым пісаў для мяне песні на вершы Алены Туравай і Мікалая Трацякова. З імі мяне пачалі запрашаць на тэлебачанне і радыё. Адпаведна, жыццё без “Верасоў” было, ёсць і будзе!

СТРАТА ГОЛАСУ

— Міхаіл Фінберг запрашаў у свой аркестр яшчэ падчас тваёй працы ў “Верасах”?

— Ён увесь час клікаў у аркестр. І даведаўшыся, што я пайшла з “Верасоў”, прапанаваў сустрэцца. У той час яму жылося, як і мне, цяжка, але... цікава. Тры гады яго аркестр чамусьці не запрашалі на БТ з персанальнай праграмай, а мяне чамусьці выразалі з эфіраў. Нягледзячы на вялікую розніцу ва ўзросце, мы заўсёды размаўлялі з Міхаілам

Якаўлевічам на роўных. Вось і ў той раз адкрыта пагаварылі. Я прапанавала свае ўмовы, ён — свае, паціснулі адно аднаму рукі, і так пачалася мая праца ў аркестры. І яна яшчэ раз паказала, што заўсёды знойдзецца хтосьці, хто будзе ўстаўляць палкі ў колы. Ды і сам Фінберг у той час вучыўся супрацьстаяць крытыцы, “шчыпкам”, “наездом”, плёткам.

Акрамя Міхаіла Якаўлевіча, трэба ўспомніць і пра Ігара Паліводу. Мы з ім перасякаліся ў філармоніі, бачыліся на зборных канцэртах, калі ён ужо працаваў у Фінберга, але ніколі не ставала часу, каб пагутарыць. Пашчасціла, калі прыйшла ў аркестр. Гэта быў віртуоз, чалавек з велізарным культурным багажом! Яго музыка, з аднаго боку,

была дзіўна меладычная, з другога — вогненна-тэмпераментная. На рэпетыцыях маглі пажартаваць, “патравіць” анекдоты, але, думаю, ён па-сапраўднаму нікога не пускаў у сваю душу. Крыўдна, што такіх вытанчаных музыкантаў цанілі не тое каб надта.

— Наколькі я ведаю, твая сольная кар’ера працягвалася нядоўга — неўзабаве адбыўся ад’езд у Польшчу?

— У 1994 годзе я захварэла і страціла голас, таму магла выступаць толькі ў тэлевізійных праграмах, пад фанэграму. Амаль год так прамучылася. Але калі голас зноў прарэзаўся, напаткала іншая трагедыя: трапіла ў аўтакатастрофу. Дзякуючы залатым рукам хірурга Ігара Федчанкі, які прывёў мой твар у парадок, змагла з’яўляцца на людзях. І неўзабаве — так, з’ехала, хоць у планах гэтага не было. Сустрэла цікавага чалавека, які мяне ўсё-такі ўгаварыў на ад’езд. Быў, вядома, страх — як усё складзецца: новыя краіны, новае жыццё, новыя людзі, мовы.

Першыя гады было цяжка. Шмат чытала, бо гэта самая лепшая школа, каб навучыцца мовам. Паспяхова скончыла Варшаўскую вышэйшую школу менеджменту па спецыяльнасці TQM (як якасна кіраваць фірмамі, праектамі). А маім ментарам быў і застаецца мой муж Ежы. У нас з ім атры-

акцыі, прысвечанай дзесяцігоддзю чарнобыльскай трагедыі. Ён ведаў, што мой муж можа дапамагчы. І швейцарская адвакацкая фірма ў асабе Ежы выступіла гарантам удзелу шведскага гурта Army of Lovers. З нашага боку ўсё было падрыхтавана. У Мінск мы прыехалі за некалькі тыдняў да канцэрта, але аказалася, што тут работа нават не пачалася. Таму давялося нам узяць усё ў свае рукі. Падключылі ТБ, радыё, забраніравалі месцы ў гасцініцы, аховай заняўся Альберт, звязаліся з нашым прыхільцам Міхаілам Кірычэнкам, папрасіўшы яго пабыць перакладчыкам, задзейнічалі фатографу Міхаіла Маругу, прафесіяналізмам і велізарнай працаздольнасцю якога артысты ў выніку былі прыемна здзіўлены.

Але... плячоўка Палаца спорту па сваёй умяшчальнасці не занадта падышла мерапрыемству, ды і арэндныя ўмовы ад яго адміністрацыі былі, мякка кажучы, завышанымі ў фінансавым плане. Тым не менш, школу прайшла добрую і магла б — пры жаданні — спакойна заняцца гэтым у будучыні.

— Ты спрабавала заявіць пра сябе ў Польшчы як спявачка?

— Мною запісана некалькі дэма-трэкаў на музыку лідара мінскага гурта Apple Tea Ігара Сацэвіча з маімі тэкстамі на польскай мове. Трэба толькі

■ Даведка

Юлія СКАРАХОД. Нарадзілася ў Мінску. У 1988 годзе скончыла Мінскае музычнае вучылішча (цяпер каледж) па класе фартэпіяна. У 1984 — 1986 гадах — салістка-інструменталістка поп-рок-гурта “Мінск”, у 1986 — 1990 гадах — ВІА “Верасы”, у 1990 — 1995-м — салістка Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі. Жыве ў Польшчы.

малася ў 2010 годзе “пажаніць” два тэатры: Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы і варшаўскі “Рампа”. “Рампа” першым прадставіў у сябе на радзіме “Пінскую шляхту” ў польскім перакладзе Барбары Кшыжаньскай-Чарнавейскай — прапраўнучкі Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча.

ПЕСНІ НА ЗАПАСНЫМ ШЛЯХУ

— За мяжой ты не забывала пра Беларусь, спрабуючы прывозіць у яе з канцэртамі заходніх поп-артыстаў...

— І ў думках у мяне не было займацца іх прывозам! Але праз майго брата Альберта звярнуўся да мяне наш агульны знаёмы, які планаваў арганізаваць канцэрт “зорак” у рамках

знайсці час, каб давесці іх да розуму і выдаць. Да таго ж, я з’яўляюся членам польскага Саюза аўтару і Саюза выканаўцаў. Таму — усё пад кантролем!

— Ці не шкадуеш часам, што твой спеўны лёс у Беларусі быў такім хуткаплынным? Застанься ты тут — можа, цяпер насла б званне заслужанай артысткі...

— Не шкадую, бо лепшага ўжо не будзе. Заслужанай... Чалавека любіць і паважаюць не за ордэны і не за тое, колькі машын у яго ў гаражы, а за дасягненні, за тое, што ў яго душы. І гэта для мяне самае важнае. Я і без званняў працягваю любіць сваю краіну, у якой жыўць мае блізкія, родныя людзі, сябры, знаёмыя. Удзячная ўсім, хто мяне яшчэ тут памятае і шануе!

Герой чарговага сяброўскага нарысу мастака і літаратара Адама Глобуса — яго стары сябра і паплекнік, які нядаўна нас раптоўна пакінуў.

АРТЫСТЫЧНЫ ПСЕЎДАНИМ

У дзяцінстве ён быў сур'ёзным тоўстым хлопчыкам. Любіў сядзець на канапе з цацачным бурым мядзведзікам, ды і сам быў падобны на медзведзяня. Калі дарослыя пачаліся ягонае імя, ён глядзеў ім у вочы і казаў: “Мі Ша!” Ён прамаўляў сваё імя ў два словы. Не проста ў два склады, а ў два выразныя словы.

Для самых блізкіх ён і застаўся Мі Шам. Для мастакоўскай і артыстычнай тусоўкі ён прыдумаў сабе псеўданім — Міхал. Тады ўсім нам хацелася “заходнасці”, культурнасці і нават арыстакратычнасці. Адсюль і Міхал замест Міхаіла і Міхася, адсюль і проста Міхал замест Міхаіла Анемпадывстава і Анямпада.

З псеўданімам Міхал і паводзіць сябе трэба было далікатна, і выкшталонасць трэба было дэманстраваць. У яго атрымлівалася быць Міхалам. Яго любілі і ведалі як Міхала, але мне помніцца і ягонае імя ў два словы — Мі Ша.

ТРЫ “ХА”

У часы заняпаду савецкай імперыі, які пачаўся з прыходам да ўлады Брэжнева, заквітнеў самвыдат. Мы ў майстэрні Гены Хацкевіча зачыгваліся Хармсам. Сярод вялікіх яго аматараў я ведаў трох мастакоў. Яны не проста любілі Хармса, яны яго палюбілі ў часы самвыдата і пранеслі гэтую любоў да дзён сённяшніх. Хармсма захапіліся Ігар Цішын, Лёха Мартынаў і Міхал Анемпадывстаў.

У постаці Міхала заўжды праглядалася нешта хармсаўскае, нешта брытанска-піццерае, нешта тэатральнае і трагікамічнае. Нават смех у Міхала быў тэатральна-выразны. Смех той складаўся з трох асобных “ха”.

Анемпадывстаў зачыгваў верш Данііла Хармса, рабіў працяглую паўзу і потым выдаваў стрыманае “Ха-ха-ха!” Падобныя тры “ха” былі яшчэ і ў кінематаграфічнага Фантамаса, але ў Міхала смех быў больш цёплы, чым смех зялёнатварага французскага монстра.

Ад Хармса ў творы Міхала перайшлі абсурд, лапідарнасць і гумар. У сваіх тэкстах і малюнках Міхал заўжды быў вясёлым падлеткам, як і яго вечно ўлюбёны Ювачоў — Даниіл Хармс.

ПРАЦА

Першы раз я ўзяў Міхала мастаком у мінскія камісійныя крамы. Нейкі час я быў галоўным аздабляльнікам усіх сталічных камісіёнак. Мне дазвалялася мець аднаго падначаленага. Нейкі час ім лічыўся Міхал Анемпадывстаў. З камісіёнак я перацягнуў яго ў часопіс “Бярозка”.

Працавалася з Міхалам добра. Ён быў крыху марудны, але вельмі адказны і ніколі не ствараў імітацыйнай мітусні. Для мяне Міхал заўжды быў майстравітым працаўніком, якому можна даручаць самае складанае. Нават напісанне тэкстаў для песні можна даручаць.

І вось, неяк на пачатку 1990-х да мяне падышоў Лявон Вольскі і сказаў:

— У Касі скончыліся тэксты. На ўсе твае лепшыя вершы яна ўжо на-

пісала музыку. Было б добра, каб ты напісаў ёй новы тэкст...

— Сам чаму не напішаш?

— Пішу для “Мроі”. Для “Новага Неба” павінен нехта іншы пісаць. Мне так падаецца.

— Хай Міхал піша. У яго выдатна атрымліваецца з гэтымі каструбава-тасцыямі: “...дарога, дрэва, мур і вуліца ледзь-ледзь”...

Я саступіў Міхалу сваё месца ў “Новым Небе”. Саступіў і ніколі пра гэта не пашкадаваў. Як ніколі не шкадаваў і пра тое, што двойчы ўладкоўваў яго на працу.

КАЛЯДЫ

У 1980-я адрэжэннем калядання і святкавання Калядаў займаліся хлопцы і дзяўчаты з фальклор-

Словы пра мастака Міхала Анемпадывстава

ных гурткоў. Міхал Анемпадывстаў іх наведваў і лічыў, што Каляды вартыя таго, каб зноўку стаць усенародным, а не толькі касцёльным святкам. Гэтую любоў Міхала да Калядаў я і скарыстаў.

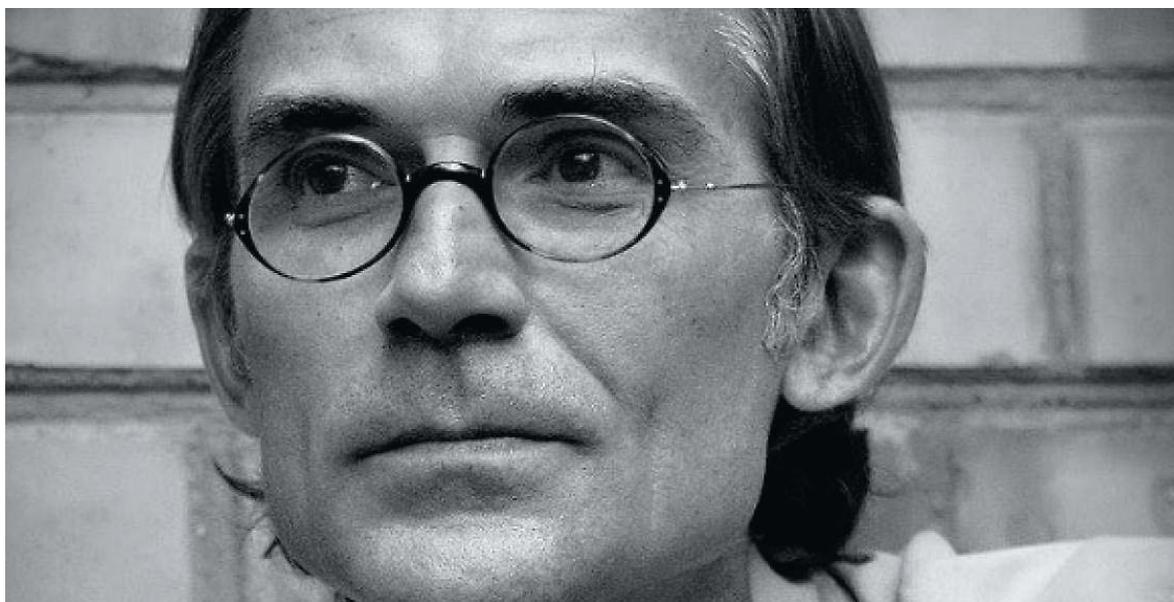
У мастацкай майстэрні, якая належала АКМ — аб'яднанню камісійных магазінаў, мы з хлопцамі праводзілі штотыднёвы літаратурны семінар. Пісалі апавяданні і лірыку. Абмяркоўвалі напісанае. Дапамагалі адзін аднаму з публікацыямі. Міхал не збіраўся займацца літаратурай, таму не прымаў запрашэнні на семінар, ажно пакуль не пачуў: або ён з намі працуе і піша, або на яго месца мы пачынаем шукаць іншага мастака-афарміцеля.

Міхал атрымаў заданне напісаць першае апавяданне ў часопіс для школьнікаў “Бярозка”. Ён стварыў каляднае апавяданне. Напісаў выдатна. Твор апублікавалі. Міхал атрымаў ганарар і з першым сваім апавяданнем стаў прафесійным літаратарам.

Нават добрыя справы часам робяцца праз пагрозу і прымус.

ПЛАКАТЫ

Міхал шмат чым паспяхова займаўся і шмат рознага цікавага і вартага зрабіў, але для мяне ён найперш плакатыст. Міхал прыйшоў у прафесійнае мастацтва ў сярэдзіне 1980-х, калі свет пачаў хутка змяняцца. З'явіліся новыя музыкі, літаратары, мастакі... Над старой зямлёю з'явілася новае неба. Адным з самых актуальных жанраў тагачаснай культуры стаў плакат. У палітычным і сацыяльным плакаце

заязілі зоркі Цэслера і Войчанкі, у рок-плакаце ўзыхлі зорка Міхала Анемпадывстава. Сцены інтэрнатаў і кватэр пачалі ўпрыгожвацца постарамі культавых рок-гуртоў.

Для “Бонды” Міхал намаляваў залатога пацука, які жарэ бэзавую гітару. Можна сказаць, што гэта быў першы яго шэдэўр і першы рок-плакат у Беларусі. Радавалі і яго тэатральныя плакаты. Усе захапляліся домам-чамаданам для п'есы Мрожака.

РАМОНТ

Ад адной згадкі пра кватэрны рамонт у звычайнага чалавека псуецца настрой. Вядома, рамонт рабіць трэба. Ад яго нікуды не палезнешся, асабліва ад капітальнага. Жыць у разрусе не пачалавечы. Таму большасць рамонтаў робіцца праз прымус і самапрымус. Ты самую звычайную сустрэчу з сантэхнікам адкладаеш, спатканне з электрыкам пераносіш на наступны тыдзень, а пра вялікі кватэрны рамонт і пагатоў думаць не хочацца.

Але ёсць людзі, якія любяць рабіць рамонт. Яны любяць халдзіць па будаўнічым рынку. Любяць наведвацца ў крамы накшталт “Зрабі сам” і “Майстравітыя рукі”.

Да такіх аматараў рамонта належаў Міхал Анемпадывстаў. Ён лічыў, што чалавек не можа называцца добрым мастаком, калі яго жылло ў кепскім стане, калі ў яго кватэры і майстэрні не зроблены еўрарамонт. Міхал любіў паразважаць пра якасны плінтус, пра філянговія дзверы, пра грунтоўку і фарбаванне сцен. Рамонты Міхала радавалі, бадзёрылі і натхнялі. Зайздросная якасць, скажу я вам. Якасць, варта павагі.

ЧАСОПІСНАЯ ГРАФІКА

У нас шмат даследаванняў пра кніжную і станковую графіку. Нават пра эклібрыс выходзіла асобная кніжка. Шкада, што часопісная графіка засталася па-за ўвагаю арткрытыкаў і даследчыкаў мастацтва. Хаця ў ёй былі свае непаўторныя зоркі.

У часопісе “Вясёлка” такой зоркай быў Алег Луцэвіч. У часопісе “Малодосць” з'яўляліся выдатныя малюнкi Сяргея Халамава, Леаніда Дубара і Арлена Кашкурэвіча. Часопіс “Беларусь” шмат гадоў аздабляў свае старонкі вытанчанай графікай Анатоля Александровіча, Міколы Селешчука і Валодзі Са-

віча. У часопісах “Парус” і “Крыніца” шмат гадоў працаваў Косця Вапчанка.

Мне бліжэй за ўсіх мастакаў, што працавалі ў часопісе “Бярозка”. Пятро Драчоў і Кастусь Шаранговіч, Андрэй Радзівонаў і Андрэй Дубінін, Сяргей Харэўскі і Алена Дашкевіч зрабілі безліч запамінальных разгортак і вокладак. Але я не памылюся, сказаўшы, што часопіс меў самае запамінальнае аблічча менавіта ў 1990 годзе, калі мастацкім аддзелам загадаў Міхал Анемпадывстаў. Яго лагатып, яго рок-плакаты, яго палосныя ілюстрацыі былі ўзорнымі. Выхад кожнага нумара быў святкам для аўтараў і чытачоў, якіх тады штомесяц збіралася больш за дваццаць тысяч.

ЛІНЕЙКА

Мастак заўжды мае свой улюбёны інструмент, які яму дапамагае ў працы. Зразумела, што ў мастакоў безліч розных прылад і прыстасаванняў, але заўжды ёсць нешта выключнае, самае зручнае і лепшае.

У майго настаўніка Кіма Шастоўскага ўлюбёным інструментам быў пэндзлік. Такая сабе акуратная маленькая рука з сотняю мяккіх пальцаў. Марк Шагал казаў, што ён — фарба. Анатоль Александровіч выдрапваў шэдэўры на цынку афортнай іголкай. Сяргей Халамаў казаў, што для яго нічога лепшага за просты аловак не бывае. Яня Зельская працавала на фактурнай акварэльнай паперы... Можна сказаць, што ў кожнага мастака свае сакрэты майстэрства, і адзін з гэтых сакрэтаў — у любові да інструмента.

Любімым інструментам Міхала Анемпадывстава была лінейка. Дарэчы, металічная метровая лінейка вельмі пасавала Міхалу. Ён увесь час нешта нейкае мераў і перамераў, крэсліў і падкрэсліваў, адмяраў і адразаў. З дапамогай лінейкі Міхал наводзіў парадак. Яна была яго рыцарскім мячом у змаганні з хаосам. Паўна, таму на супервокладцы сваёй апошняй кнігі “Колер Беларусі” Міхал змясціў шмат розных, і ў тым ліку сталёва-шэрых, лінеек.

“НЕ ЗЛОЎЖЫВАЎ”

Мастак Міхал Анемпадывстаў ніколі нічым не злоўжываў. Ён быў выхаваны і тактоўны. Не любіў моцных напояў накшталт спірту, віскі ці гарэлкі. У той жа час, мог доўга разважаць пра ту-

тэйшыя наліўкі ды віно. Ён нават марыў пра наладжванне выпуску якаснага віна з яблыкаў і сліў у нашай вольнай Беларусі. Хацеў распрацаваць этыкеткі да бутэлек з такім віном.

Міхал не любіў хамства, пошласці і экстрыму. Далікатнасць і густ уваходзілі ў спіс яго асноўных прыярытэтаў. Сярод Міхалавых каштоўнасцяў яшчэ можна назваць мінімалізм. Ні разу ў жыцці я не чуў, каб ён крычаў ці гучна сварыўся. Стрыманасць і асцярожнасць былі ў ягонай натуре, але гэта не замінала Міхалу быць настойлівым, працавітым і паслядоўным.

І апошняе: Міхал не злоўжываў нават доўгай прысутнасцю на гэтай зямлі. Сышоў у пяцьдзесят тры. Ён нікога з блізкіх і родных не абіяжарыў сваімі хваробамі і доўгай старасцю.

ПАПЯРЭДНІКІ

Жыццё так зладжана, што ты з самага дзяцінства пачынаеш звыкацца з думкамі пра смерць. Старыя сыходзяць, на іх месца становяцца маладыя і дарабляюць за старэйшымі недаробленае, здзяйсняюць недаздзейсненае, выконваюць недавыкананае. Надыходзіць час — і ты сам пачынаеш паціху перадаваць вопыт і сакрэты майстэрства сваім наступнікам. Ты бачыш, як недзе наперадзе сыплецца ў магільную яміну пясок. Ты мужна праходзіш праз сустрэчы са смерцю дзядоў і бацькоў.

Раптам прыходзіць вестка пра смерць блізкага чалавека, які быў маладзейшы за цябе. Ён мусіў жыць і жыць, ён павінен быў выканаць тваё недавыкананае, здзейсніць недаздзейсненае, дарабіць недаробленае. Ён спыніўся раней за цябе. Пясок пасьпаўся ў магільную яміну ў цябе за спінаю. Ты згубіў трывалы грунт. Ты апынуўся ў паветры. Цяпер табе даводзіцца дарабляць не толькі за папярэднікам, даводзіцца дарабляць і за наступнікам, які далучыўся да тваіх папярэднікаў заўчасна, раней за цябе, далучыўся знянацку.

Такія думкі і такія адчуванні былі ў мяне, калі прыйшла вестка пра смерць Міхала. Раней думалася, што ён працягне распачатае мною, а цяпер я працягваю распачатае ім.

**Адам ГЛОБУС,
мастак, літаратар**

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- “Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.”;
- “Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.”;
- “Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.”;
- “Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.”;
- “Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.”;
- “Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.”.

Выставы:

- Выстава “**Айчыне служым!**” (да 100-годдзя Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь) — да 15 мая.
- Выстава “**Тэрыторыя зямных надзей**” (творы традыцыйнага карэйскага жывапісу Мінхва) — да 27 мая.
- Выстава “**Уладзімір Хадаровіч. Жывапіс**” (да 70-годдзя мастака) — да 22 красавіка.
- Фотадыяпазіт Міхася і Кацярыны Аракчэевых “**Людзі адной зямлі**” — з 12 красавіка да 15 мая.
- Міжнародная выстава “**Белае воблака**”, прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння Чынгіза Айтматава (1928 — 2008) — да 15 красавіка.
- Прадстаўлены жывапісныя і графічныя работы кіргізскіх мастакоў, створаныя па матывах твораў пісьменніка.
- Выставачны праект “**Айвазоўскі і марыністы**”.

Філіялы музея

МУЗЕЙ “ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст.”

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- “Інтэр’еры шляхецкай сядзібы”.
- “**Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча**”.
- “**Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.**”.
- Выстава графікі Івана Шышкіна з фондаў музея — да 15 красавіка.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё. В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс “Раўбічы”, Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломаллячэнні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя “**Старажытная Беларусь**”.
- “Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы”.
- Часовая экспазіцыя “**Чалавек. Космас. Беларусь**” — з 11 красавіка да 26 чэрвеня.
- Бестэрміновая акцыя “**Адзіны білет**”, якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наве-

У МІНСКУ ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” МОЖНА НАВЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

МАГАЗІНЫ “БЕЛСАЮЗДРУК”

- Падземны пераход ст.м. “Пятроўшчына”.
- Падземны пераход ст.м. “Плошча Перамогі”.
- Праспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.

КІЁСКІ “БЕЛСАЮЗДРУК”

- ст.м. “Няміга”, вул. М. Багдановіча.
- Праспект Пераможцаў, 5.
- Вуліца Рабкораўская, 17.
- Праспект Незалежнасці, 168, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

даць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.

■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка **VKL3D**.

■ Акцыя “**Вольнае піяна**” — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

- Выстава “**Беларусь: адраджэнне духоўнасці**”.
- Выстава “**Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля**”.
- Фотадыяпазіт “**Беларусь у Першай сусветнай вайне. Брэсцкі мір**”, прысвечаная трагічнай гісторыі Беларусі ў пачатку XX стагоддзя.
- Выстава “**1918: БНР — Ідэя. Край. Дзяржава (Крок да Незалежнасці)**”, прымеркаваная да 100-годдзя абвясчэння Беларускай Народнай Рэспублікі.
- Выстава графікі Сальвадора Далі “**Боская камедыя**” — да 1 мая.
- Сумесная выстава скульптара Сяргея Аганавы і мастака-графіка Ігара Гардзізніка “**На адным полі ваюры**” — да 30 красавіка.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З’ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- **Абноўленая экспазіцыя**, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).
- Выстава “**Спартыўны алфавіт**” — да 22 красавіка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.

■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- “Сезонныя змены”.
- “Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін”.
- “Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу”.
- “Насельнікі ліставога і змяшанага лесу”.
- “Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл”.
- Выстава “**Жывыя цмокі**” — да 2 жніўня.
- г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра “Электрон”). Тэл.: +37529 123 60 53.
- Выстава “**Сафары парк**” — да 31 жніўня.
- Атракцыён “**Стужачны лабірынт**”.
- Атракцыён “**Лазерны квэст**”. г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстава архідэй — да 1 красавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- “Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях”; “Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст.”; “Беларуская музычная культура XX ст.”; “Тэатральная культура Беларусі XX ст.”.
- Выстава “**Свет аўтарскіх лялек**” Сяргея Драздова — да 27 красавіка.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Мастацкая выстава

“**Сардзінія — вачыма мастакоў**” (сумесны праект мастакоў з Беларусі, Расіі і Італіі) — да 15 красавіка.

Майстар-класы:

- Музейныя заняткі “**Тэатральная лялька**” для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі “**Асновы акцёрскага майстэрства**” для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Персанальная выстава маладога фатографа Вары Лебядзенка “**Чалавек. Без межаў**” — з 7 да 29 красавіка.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя “**Чырванасцяжная Беларуская ваенная акруга. Гісторыя ў асобах**”, прысвечаная 100-годдзю Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь — да 25 мая.
- Часовая экспазіцыя “**Пётр Машэраў: яго сэрца білася для людзей**” — да 13 жніўня.
- Часовая экспазіцыя “**Хатынь і яе сёстры: трагедыя і памяць**” — да 20 красавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК “НЯСВІЖ”

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава “**Жамчужыны Чорнай Панны**” — да 7 мая.
- Гістарычны квэст “**Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў**”. Па папярэдніх заяўках.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

Вул. Гейсіка, 1.

- Пастаянная экспазіцыя. Ратуша Вул. Савецкая, 3.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст “**Выхадкі старога захавальніка**”. Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС “МІР”

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія “**І зноў ажываюць паданні**”.
- Выстава “**Духойныя вытокі малой радзімы**” — да 23 красавіка.
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі “**У гасці да Пана Каханку**”.
- Квэст “**Таямніца двух куфраў**”.
- Квэст “**Белы слон**”.
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія “**Чароўная гісторыя ў Мірскім замку**”.
- Музейныя заняткі.
- Музейная фоталяцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- “**Якуб Колас. Жыццё і творчасць**”.
- Экспазіцыя “**Скелп**” на сядзібе Якуба Коласа.
- Часовая экспазіцыя “**У любові да роднай зямлі**”, прысвечаная 100-годдзю выдання паэмы “Сымон-музыка” і 95-годдзю выдання паэмы “Новая зямля”.
- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультымедычны комплекс “**Чалавек. Асоба. Час**”.
- Пешая экскурсія “**Мясцінамі Коласа ў Мінску**”.
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні “**Таямніцы дома Песняра**”.
- Акцыі:
  - “**Самы лепшы дзень**” (дзень нараджэння ў музеі).
  - Віншаванне ад музея, фотасесія “**У дзень вяселля — у музей!**”

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя “**Шляхі**” з праглядам ролика ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей “**Хлопчык і лётчык**”, галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы “**У пошуках папараць-кветкі**”, “**Вячоркі**”.
- Выставачны праект “**Абуджаная жалейка**”, прысвечаны цыклу патрыятычных вершаў Янкі Купалы 1918-га і прымеркаваны да 110-годдзя

выхаду яго першага зборніка — да 16 красавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ

Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- “**Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва**”.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- “**Мастак. Грамадзянін. Герой**”. Прысвечаная Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- “**Мінск губернскай. Шляхецкі побыт**”.
- Персанальная выстава Нікаса Сафронава “**Вясна ўражанняў**” — да 22 красавіка.
- Выстава “**Браніслаў Пілсудскі (1866 — 1918). 3 Сахаліна да Закапанэ. Этнаграфічнае падарожжа**” — да 13 мая.
- Фотадыяпазіт “**Погляд**” Леа Ціма (Мюнхен, Германія) — да 18 красавіка.
- Выстава дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва навучэнцаў Мінскай дзяржаўнай гімназіі-каледжа мастацтваў “**Таямніца цяпла**” — да 15 красавіка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- “**Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет**”.

МУЗЕЙ “ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА”

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. ■ Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- “**Кола часу**” — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ “КАРЭТНАЯ”

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- “**Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж**” (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Віртуальная гульня “**Карэтны майстар**”.

ЭКСПАЗІЦЫЯ “МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА”

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распаўсюджаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце “Культура” звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава “**МотаВелаМінск. Двухкалэсная гісторыя**” — да 1 ліпеня.

АРТ-ГАСЦЁЎНА “ВЫСОКАЕ МЪСТА”

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава жывапісу “**Правілы гульні Віктара Зубарава**” — да 6 мая.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:

- “**Прырода Лідчыны**”.
- “**Сучаснае мастацтва краю**” (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
- Выставы:
  - Выстава “**Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурахвера**”.
  - “**Вядзем пачатак мы ад Гедыміна...**”.
  - Мемарыяльны пакой **Валянціна Таўлая**.
  - Выстава са збору А.Фішбайна “**Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.**”.
  - Музейна-вобразная зала “**Хрушчоўка 60-х**”.
  - Выстава “**Вайны свяшчэнныя старонкі**”.
  - Выстава “**Надзейны шчыт краіны**”.
  - Выстава “**Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт**”.
  - Выстава “**Жыве мая ліра нанова!**”

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДУК

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

■ Пастаянная экспазіцыя:

- “**Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча**”.
- Пастаянныя выставы: “**Святло кухні Міцкевічаў**”, “**Малюнкi сельскага жыцця**”, “**Пан Тадэвуш**” праз час і народы”.

ГАЛЕРЭІ

“УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ”

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

- Выстава “**Абжанае цела**”, створаная па выніках Міжнародных майстар-класаў іканалісу ў Навіцы (Польшча) — да 10 красавіка.
- Выстава “**Тэатр. Insight**”, прысвечаная 85-годдзю Вялікага тэатра Беларусі — да 10 красавіка.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10.

- Выставачны праект “**Арт-Камбінат**” — да 15 красавіка.
- Выстава “**Код: 25.03.2018**” — да 15 красавіка.

УВАГА!
ТУТ МАГЛА БЫЦЬ ВАША АФІША!
Звяртайцеся:
+375 17 286 07 97,
+375 17 334 57 41 (факс)